

**OROSHÁZA VÁROS
KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI
HATÁSTANULMÁNYA**

**II. KÖTET
RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG**

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

Az Orosháza Város városfejlesztési koncepció-módosítás és szerkezeti terv-módosítás terveihez

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

Az Orosháza Város városfejlesztési koncepció-módosítás
és szerkezeti terv-módosítás terveihez

Liska András
régész, örökségvédelmi szakértő
Szakértői nyilvt.: OKM Sz-6/2009

BÉKÉSCSABA, 2010.

*RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY
OROSHÁZA VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVÉHEZ, 2010*

A hatástanulmány elkészítésének célja – a „kulturális örökség védelméről” szóló 2001. évi LXIV. törvény és az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelet (Öhr.) 3/A. § előírásainak megfelelően az Orosháza Város városfejlesztési koncepció-módosítás és szerkezeti terv-módosítás által érintett területen az örökségi elemek teljes körű számbavétele, lokalizálása, a korábbi adatok aktualizálása, illetve a tervezett változtatások várható örökségvédelmi hatásainak elemzése, a szükséges örökségvédelmi hatáscsökkentő ajánlások megfogalmazása volt.

Jelen munkát a „szerzői jogról” szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, régészeti lelőhelyre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása, vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a 17/2002. (VI. 21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001. (III. 27.) Korm. rend. szabályai szerint történhet.

Orosháza Város települési rendezési tervéhez készített Régészeti Örökségvédelmi hatástanulmány 2003. októberében keletkezett. Az azóta eltelt közel hét év alatt viszonylag sok új régészeti lelőhely vált ismertté, több régi lelőhelyen folytak régészeti kutatások, melyek eredményeinek szerepelniük kell a most készülő rendezési tervben. Ü.i.sz.: 490/1642/005/2009; hiv.sz.: TK-203-27/2009.

A 2003. évi Örökségvédelmi Hatástanulmány bevezetőjében írottakat elfogadva, azt megerősítve jelen munkában összegezzük az orosházi régészeti lelőhelyeket. Nem ismertetjük a negatív eredménnyel zárult feltárásokat, egyéb terepi munkákat és a rendezési terv szempontjából közömbös természettudományos vizsgálatok eredményeit. Az elmúlt időszakban több lakossági bejelentésen alapuló „potenciális” lelőhelyről jutottak be adatok a Szántó Kovács János Területi Múzeumba. Mivel régészeti terepbejárás nem érintette őket, ezért bizonytalan voltuk miatt általában nem szerepelnek a leírásban. A városrendezési terv szempontjából torzó voltuk okán sem bírnak túl nagy jelentőséggel.

A SzKJTM felkérésére Csányi Viktor szegedi egyetemi hallgató, orosházi lakos végzett terepbejárásokat Orosháza északi határában egyetemi szakdolgozatához kapcsolódóan 2007–2008-ban. Jelen kiegészítésünk vázát az Ő munkássága adja. Két jelentésben adott számot munkájáról. Az Orosháza 80–105. sz. lelőhelyek (MMM RégAd.: 2716-2010; SzKJTM RégAd.: 391/2008), illetve az Orosháza 110–117. sz. lelőhelyek (MMM RégAd.: 2720-2010; SzKJTM RégAd.: 409/2008) írásos anyagára a könnyebbség kedvéért itt hivatkozunk. Terepbejárásából származó leletanyag minden lelőhely esetében számozott, s a SzKJTM Topográfiai Gyűjteményét gazdagítja.

Az Orosháza Alvégi temető bővítésével kapcsolatosan csupán gondolatainkat tudjuk megfogalmazni. A temető tágabb környékéről sincsen tudomásunk régészeti lelőhelyről. Maga a terület pedig terepbejárásra teljesen alkalmatlan. A tarackkal illetve perjével sűrűn benőtt, korábbi sírokkal bolygatott területen semmiféle megfigyelést nem lehet végezni. Régészeti lelőhely előfordulása nem kizárt. Ennek oka a földrajzi adottságban keresendő. Itt találkoznak egymással a hátsági rész dombjai, és a lapos területek sík területei. Mint ilyen fontos telepítő tényezőként jelentkezik, gondoljunk csak a térség már ismert régészeti lelőhelyeire (Orosháza 76., 77., 120. lelőhelyek), melyek a területnek ezt a sajátosságát használják ki. A temető területe kisebb magaslatokkal szabdalva, kiváló adottságot jelent a vízhez való közelség is. Arról nem is beszélve, hogy a közvetlen szomszédságában található a vásárhelyi országút, melynek rögzített nyomvonala több ezer évre tekint vissza (RÓZSA–FEJES–LICHTENSTEIN Sa).

A Gádorosi körforgalom mellé tervezett gazdasági beruházás esetében a korábban leírtakat tudjuk megerősíteni. Az Orosháza 6. sz. lelőhely (Nyíri-dűlő) egy Árpád-kori falu központi lelőhelye. Több kisebb lelőhely veszi közre (Orosháza 4., 5., 11., 12. lh.). Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a mostani körforgalom helye (Gádorosi út) a terület legalacsonyabb része, az egykori ösfolyó medre, ahol Majláth ásatásainak idejében (1890) még víz folyt, s jelenleg is erősen vizes terület; 1998-as ásatásaink alkalmával ezeken a részeken is találtunk leleteket, s régészeti (Árpád-kori) objektumokat is figyeltünk meg. Általános tapasztalatunk, hogy Orosháza területén a pleisztocén medreket kísérő homokhátak bizonyos korszakokat tekintve kevésbé lakottak, ugyanakkor a klimatikus tényezők függvényében az emberi települési objektumok megjelennek a ma vizesnek számító környezetben. A tervezett gazdasági beruházás területét az Orosháza 6. sz. lelőhely érinti, bár kiterjedését nem ismerjük

pontosan. A földrajzi környezet alapján Árpád-kori objektumok mindenféleképpen előfordulhatnak az említett területen.

A most rendelkezésre álló adatok számbavétele mellett az érvényes 2001. évi LXIV. (a kulturális örökség védelméről szóló) törvény és az e tárgyban született egyes rendeletek vonatkozó előírásait, valamint a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal szakhatósági állásfoglalásait a kulturális örökség e részének megőrzése érdekében kiemelt figyelemmel, mindenben maradéktalanul szükséges betartani. Ez a már ismert lelőhelyek területén azt jelenti, hogy csak olyan, esetleg földmunkával is járó változtatásokra kerülhet sor, amely az adott régészeti lelőhelyet nem veszélyezteti, illetve amely során biztosított a régészeti örökség bármely részének előzetes vagy folyamatos megmentése (régészeti helyszíni felügyelet, próbafeltárás, megelőző feltárás), illetve a régészeti lelőhely továbbra is hozzáférhető marad. Az olyan területeken, ahol a jelenlegi felszíni viszonyokat megváltoztató tevékenységet terveznek (pl. útépités, bányanyitás, közműáthelyezés, stb.), amely az esetlegesen ott fekvő régészeti lelőhelyet elfedné, hozzáférhetetlenné tenné, esetleg elpusztítaná, csak olyan előkészítő munka után megengedett, amely biztosítja az ott lévő régészeti örökség elemeinek megelőző feltárását, dokumentálását, megmentését. A *kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény* (Kötv.) 11. § alapján, a régészeti lelőhelyek általános védelmet élveznek. A védelemre irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenni (Kötv. 10. § (2) bek). Ezért a földmunkával járó fejlesztésekkel a régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni (Kötv. 19. § (1) bek). Azonban a Kötv. 22. § szerint: „(1) Ha a régészeti lelőhely elkerülése a fejlesztések, beruházások költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a fejlesztés, beruházás másutt nem valósítható meg, a veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tárni (a továbbiakban: megelőző feltárás). Régészeti érdekű terület a Kötv. 7. § 17. pontja szerint „valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.” A Kötv. 19. § (2) szerint: „A régészeti örökség elemei a régészeti érdekű területekről vagy a régészeti lelőhelyről csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.”

Itt is felhívjuk a figyelmet a Nagytatársánc fokozott védelmére (24/2005. (VIII.19.) NKÖM rendelet)!

OROSHÁZA ISMERT RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGE, LELŐHELYEI, ADATAI

Orosháza 1. lelőhely, Monor, Farkas-tanya. (hrsz.: 0693/4, 0693/9-10, 0693/15, 0693/13, 0680/1, 0694/21-22, 0694/19, 0694/9) Térkép száma: 709–124. A 47. sz. főút Orosházát elkerülő szakasza I. ütemének nyomvonala által érintett lelőhelyen Szatmári Imre végzett leletmentő ásatást. A lelőhely a közeli kiemelkedés kelet-nyugati lejtőjén helyezkedik el. A lelőhelyet vízjárta területek veszik körül. Itt 19, nagyrészt bronzkori településhez tartozó objektumot tártak föl (SzKJTM RégAd.: 289/2004., Lsz.: 98.1.1.1.–98.1.8.5.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 1447 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 2. lelőhely, Szénási út. (hrsz.: 0674/5, 0674/16) Térkép száma: 709–124. A 47. sz. főút Orosházát elkerülő szakasza I. ütemének nyomvonala által érintett lelőhelyen Szatmári Imre végzett leletmentő ásatást. Az ásatási terület a 163+250 és a 163+600 kilométerszelvények közé esik. A lelőhely egy régi, nagyon széles, erősen feltöltődött aljú, ma már kiszáradt folyómeder É-i partján húzódik. A várost elkerülő út az 500x150 m kiterjedésű lelőhelyet teljes hosszában, csaknem középen szeli át. A föltárt 24 objektum a késő szarmata korba sorolható (SzKJTM RégAd.: 154/2000., Lsz.: 98.2.1.1.–98.2.20.61.).¹

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 1495 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 3. lelőhely, Szénási út, Benedek tanya. (hrsz.: 0669/100, 0669/39-42, 0669/99, 0654/1, 0651/116, 0651/118, 0651/120, 0651/122, 0651/58, 0651/67, 0651/70, 0651/71, 0651/112, 0651/111, 0654/3, 0651/109, 0651/110, 0651/108, 0651/115, 0651/117, 0651/119, 0651/121, 0651/69, 0651/72-73, 064/2) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 624+800–625+120, 401+860–402+000. A 47. sz. főút Orosházát elkerülő szakasza II. ütemének nyomvonala által érintett szállás jellegű lelőhelyen, a tervezett autót út nyomvonalába eső felületen 8 árok került elő, melyek közül 1 avar korinak, további 7 pedig újkorinak mutatkozott. Az ásatást Szatmári Imre vezette, a leletanyag az orosházi múzeumba került (SzKJTM RégAd.: 114/1999., Lsz.: 98.4.1.1.–98.4.4.4.).²

¹ Rózsa 2000.

² RégKut 2001. 159/d.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59746 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 4. lelőhely, Osztott földek, Új út. (hrsz.: 0669/75, 77, 79, 81, 83, 85, 87, 89, 91, 93, 95, 74, 73, 96, 0669/94, 92, 90, 88, 86, 82, 84, 80) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 624+020–624+300, 401+320–401+530. A 47. sz. főút Orosházát elkerülő szakasza II. ütemének nyomvonalába eső, kis kiterjedésű lelőhelynek csak a szélét érintette az út nyomvonala. Árpádkori árkok, külső kemence (platnijában egy kiegészíthető bogrács töredékeivel) és egy bizonytalan korú árok került elő a Szatmári Imre vezette ásatás alkalmával. A leletek az orosházi múzeum gyűjteményét gazdagítják (SzKJTM RégAd.: 114/1999., Lsz.: 98.5.1.1.–98.5.3.62.).³

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59749 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 5. lelőhely, Osztott földek, Fasor. (hrsz.: 0669/57-64, 0669/53-54, 0669/66, 0669/68) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 623+720–880, 401+050–180. A 47. sz. főút Orosházát elkerülő szakasza II. ütemének nyomvonala által érintett felületen 28 objektum került elő (1 kút, 1 gödör, 7 árok, 1 gazdasági épület, 3 külső kemence, 10 ház), melyeknek kora a leletek alapján a VIII–X. századra keltezhető. Legszebb darab az a két külső füles bogrács peremtöredék, melyek a település- objektumokból láttak napvilágot. A Szatmári Imre által vezetett ásatás megmentett tárgyi emléké anyaga az orosházi múzeumban került elhelyezésre (SzKJTM RégAd.: 114/1999., Lsz.: 98.6.1.1.–98.6.30.1.).⁴

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59751 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 6. lelőhely, Gádorosi út, Nyíri dűlő. (hrsz.: 0659-0661, 0662/4-12, 0662/36-49, 0662/51-65, 0663/1-10, 0663/12-16, 0664/3-4, 0668/1, 0669/54, 7054, 7062, 7068-7069, 7070/1, 7076/1, 7077, 7078/3, 7078/6, 7079/1, 7080/2, 7081-7083, 7086-7090, 7092, 7093/1-4, 7093/6-7, 7094-7104, 7106-7114, 7124/2, 7125/1-4, 7126, 7127, 7130, 7131, 7134-39, 7140/1, 7141-7143) Térkép száma: 709–123, 709–141. Koordináták: 622+880–623+680, 399+900–401+250. A 47. sz. főút Orosházát elkerülő szakasza II. ütemének nyomvonala által érintett négy régészeti lelőhelye közül ez volt a legnagyobb, a hossza mintegy 1 km. Itt VIII–

³ RégKut 2001. 159/c.

⁴ RégKut 2001. 159/b.

XI. századba sorolható települések objektumait (138 objektum) tárta fel Szatmári Imre. A leletanyag érdekes, legszebb darabja egy korongolt külsőfüles cserépbogrács, de ugyanakkor több néprajzi megfigyelésre is nyílt lehetőség. A leletanyag a SzKJTM-ban került elhelyezésre (SzKJTM RégAd.: 114/1999., Lsz.: 98.7.1.1.–98.7.98.1.).⁵

Az egykori Árpád-kori falu központi lelőhelye. Több kisebb lelőhely veszi közre (Orosháza 4., 5., 11., 12. lh.). Fel kell hívni a figyelmet arra, amit már a bevezetőben is említettünk, hogy a mostani körforgalom helye (Gádorosi út) a terület legalacsonyabb része, az egykori ősfolyó medre, ahol Majláth ásatásainak idejében (1890) még víz folyt, s jelenleg is erősen vizes terület; 1998-as ásatásaink alkalmával ezeken a részekén is találtunk leleteket, s régészeti (Árpád-kori) objektumokat is figyeltünk meg.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59775 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 7. lelőhely, Határ út, Kis Péter tanya, Béke Tsz. Homokbánya. (hrsz.: 0662/14-19, 0662/33-34, 0662/20-27) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 623+250–800, 401+300–800. 1954-ben Olasz Ernő a Határ úton, a Kis Péter tanyában tett helyszínelése alkalmával említést tesz bronzkori, K–Ny-i és É–D-i irányítású szarmata sírokról (SzKJTM RégAd.: 54/1999.).⁶ A sírok homokbányászás közben kerültek elő, semmilyen leletanyag sem jutott be az orosházi múzeum gyűjteményébe.

1967-ben a Béke Tsz.-féle homokbányában avar kori sírok kerültek elő. Az ásatást a területen Juhász Irén vezette (1967–1969 között), melynek során 149 avar sír mellett egy őskori és két szarmata kori temetkezés (80., 117. sír) vált ismertté (SzKJTM Lsz.: 70.1.1.–70.69.1., 2001.3.1.–2001.3.6.).⁷ A 2003. októberében tett helyszíni szemle (SzKJTM RégAd.: 278/2003.) azonosította a Kis Péter tanya helyét, melynek nyugati szélét az időközben kiterébélyesedett bánya elérte. A területen 2003.-ban későszarmata településre utaló nyomokat találtunk.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 1490 azonosító szám alatt szerepel.

A bánya folyamatosan terjeszkedik. Már 1998-ban tapasztaltuk, hogy a lelőhely sérül (SzKJTM RégAd.: 114/1999.). Ezt a 2003. évi terepszemle is megerősítette. Az avar temető egy része megsemmisült, a szarmata kori teljesen elpusztult. A szarmata telepnyomok a

⁵ RégKut 2001. 159/a.

⁶ ArchÉrt 1954. 87.

⁷ Juhász 1995.

lelőhely K-i részén még részben megvannak. A lelőhely a bányaművelés intenzív volta miatt figyelmet érdemel.

Orosháza 8. lelőhely, Gyopárosfürdő, nyugati part. (hrsz.: 8220, 8221, 8222, 8218, 8217, 8187) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 620+870–930, 398+680–770. A Gyopáros déli tagjának északi végében, a tó nyugati magos partján végzett ásatások eredményeként Horváth László 12 szkítakori sírt (SzKJTM RégAd.: 12/1999.),⁸ majd Juhász Irén a szkíta- és kelta kori temetkezések (összesen 167 sír) mellett⁹ egy szarmata település néhány gödrét is feltárta (SzKJTM RégAd.: 287/2004.). A leletanyag az orosházi múzeumban van beletárolva (SzKJTM, Lsz.: 72.1.1.–79.1.14.).¹⁰

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59784 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 9. lelőhely, Dénes téglagyár. (hrsz.: 0412) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 621+400–650, 396+870–397+030. A Dénes téglagyár területe régóta ismert a régészeti szakirodalomban. Már a polgári iskola gyűjteményébe is kerültek innen be régészeti korú tárgyak a bánya területéről, jelentős szarmata, gepida és korai avar kori sírleletek formájában (SzKJTM Lsz.: 52.46.1.–52.53.1.).¹¹ Majd az agyagbányában Juhász Irén tárt fel egy nagyobb sírszámú későavar kori temetőt, Bónum téglagyár néven.¹² A leletanyag a SzKJTM-ba került (Lsz.: 52.46.1.–52.53.1.; 67.146.1.–68.89.1.; MMM Lsz.: 76.171.1.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59785 azonosító szám alatt szerepel.

A lelőhely nagyrészt megsemmisült a bányatevékenységnek köszönhetően. Ma szeméttelep fedi, ettől függetlenül a környezetében végzett földmunkák figyelmet érdemelnek.

Orosháza 10. lelőhely, Bónum, faluhely. (hrsz.: 0419/22-23, 0420, 0422/4-8, 0426/1, 0429/2, 0429/5, 0429/7, 0429/9-26, 0429/30, 0429/32-34, 0430, 0431/2, 0431/5-9, 0431/13-14, 0432, 0434/2-8, 0434/14, 0434/20-31, 0434/36, 8139, 11521, 11522, 11524, 11525/1-2, 11526/1, 11527, 11528/1-2, 11529/1-2) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 621+400–

⁸ Bakay 1971. 146.

⁹ Juhász 1972. 214–222.

¹⁰ RégFüz 1971. 11.; ArchÉrt 98 (1970) 267.

¹¹ Párducz 1931. 110., 122. lh.; Párducz 1950. 51–52., 291. lh.; Csallány 1961. 121.; Mócsy 1965. 106.; Bóna 1965. 119.

¹² Juhász 1995.; Awarenzeit 1. 273.

622+350, 397+150–830. Az Orosházától nyugatra fekvő Bónumi (Béke Tsz) homokbányájának területe régóta ismert a régészeti szakirodalomban. A táj arculata a homokbányák gödreinek köszönhetően az elmúlt századok alatt sokat változott. Az egykori, emberkéz-emelte sáncok, melyek vélhetően az egykoron itt állt Árpád-kori falut védték, mára teljesen megsemmisültek, csakúgy, mint a lelőhely nagy része.

Az első ásatás az ötvenes években folyt a területen. Olasz Ernő az akkor még Községi Homokbánya területén végzett ásatásainak köszönhetően péceli kultúras sír¹³, szarmata telepobjektumok és temetkezés mellett Árpád-kori telepnyomok (SzKJTM Lsz.: 55.95.1–2.) váltak ismertté a Szentesi úthoz közel eső területen. A Szentesi és a Vásárhelyi utat összekötő út keleti oldalán a hatvanas években nyitott Vörös Csillag TSz-féle homokbánya területén szintén Olasz Ernő végzett leletmentést. Ennek eredményeként újkőkori, szarmata és Árpád-kori telepobjektumok és sírok régészeti anyagát juttatta az orosházi múzeum gyűjteményébe (SzKJTM RégAd.: 77/1999., SzKJTM Lsz.: 64.9.1–5., 64.11.1.–64.15.9., 64.81.1.–64.85.3.).¹⁴ Az 1964. évi terepbejárás alapján Kovalovszki Júlia írta le először, hogy a falu temploma a Bónum 21. sz. tanya (egykori Koczka Pál tanya) udvarán található (SzKJTM Lsz.: 52.433.1.).¹⁵ 1981-ben bejelentés kapcsán Goldman György és Juhász Irén szállt ki a bánya területére, mivel itt (Árpád-kori) sírokat bolygattak meg (SzKJTM RégAd.: 17/1999.). 1989-ben az orosházi gimnázium néhány diákjával végzett leletmentést a temető területén Szénászkzy Júlia. Az ásatásról, csakúgy, mint a 2–3 évvel későbbi kiszállásról nem készült semmiféle jelentés, azokat Rózsa Zoltán készítette el, visszaemlékezései alapján (SzKJTM RégAd.: 183/2001.). Az orosházi elkerülő út első szakaszának munkálatai során bejelentés érkezett a MMM-ba. A leletmentést a temető területén Szatmári Imre és Gyucha Attila végezte (SzKJTM RégAd.: 104/1999), ekkor 7 sírból álló, mellékletnélküli, soros elrendezésű temetőrészletet tártak föl (MMM Lsz.: 95.18.1–2.). 1998. márciusában a bánya területével szomszédos Héjja-tanya udvarában Szatmári Imre és Rózsa Zoltán gyűjtött Árpád-kori edénytöredékeket, amely lelőhely szintén a fenti nagy kiterjedésű, de még az Árpád-korban elnéptelenedett falu területéhez tartozik (SzKJTM RégAd.: 112/2001.). A Koczka-tanyához tartozó földön 2002.-ben Rózsa Zoltán szondázó ásatást folytatott a helyi gimnázium humán tagozatos diákjaival, melynek eredménye egy Árpád-kori lakóház volt (SzKJTM RégAd.: 204/2001., 250/2002.).

¹³ Kalicz 1965. 97.

¹⁴ RégFüz 14. 1961. 16.; RégFüz 1962. 89.

¹⁵ Kovalovszki 1965. 178., 22. lh.

A lelőhely feltérképezésére az Orosházát elkerülő főút 3. szakasza nyomvonalának régészeti terepszemléje során került sor (SzKJTM RégAd.: 260/2003.).

2004. május–november között Rózsa Zoltán leletmentő ásatásokat folytatott az Orosházát elkerülő út nyomvonalán. A főútvonali részen 318 telepobjektumot és 6 sírt tárt föl, mintegy 25.000 nm-en. A telepobjektumok mindegyike (egy újkori favázás kút kivételével) Árpád-kori volt, míg a temetkezések közül 1 a szarmata-, 2 pedig a korai avar korba volt sorolható. A többi váz Árpád-kori betöltésű árkokban helyezkedett el, távol a falu templomától, mintegy 5-600 m-re. Az Árpád-kori objektumok igen nagy része volt ház (mintegy 1/3-a), melyek a laposabb területeken is ugyanolyan intenzitással fordultak elő. Ez annál is inkább érdekes, mivel a falu szélét sikerült átvágni a feltárással. A házak kemencéi igen változatosak. A homok altalaj beomlása ellen több helyütt sárga agyaggal kitapasztva, szögletes konstrukcióval jelentek meg, de voltak téglákból boltívesre épített kemencék is. Az árkok kerítő- és vízelvezető funkcióban egyaránt előkerültek. A gödrök száma valamivel kevesebb volt. Az előkerült leletanyagban gazdag fémanyag (sarkantyúk, kengyelek, kis- és hosszú kaszák, mérleg serpenyők stb.) mellett változatos keramikai anyag (korai polírozott palackoktól a fehér kerámiáig, gazdag tipológiai megjelenéssel) és nagy mennyiségű állatsont tanúskodik az Árpád-korban elpusztult Orosháza mindennapjairól, a térségben betöltött szerepéről, súlyáról (SzKJTM RégAd.: 333/2005).¹⁶

2005. évben a főútvonali nyomvonalszakasz nyugati végében, közvetlenül az Árpád-koriak mellett avar kori objektumokat tárt föl Rózsa Zoltán.¹⁷

2006. folyamán Gyucha Attila és Turcsányi Ildikó végzett megelőző feltárást az orosházi elkerülő úthoz a szentesi út irányából csatlakozó bekötőszakasz nyomvonalán mintegy 9000 nm-es területet feltárva (MMM RégAd.: 2697-2010).¹⁸ A telepobjektumok mindegyike az Árpád-korba sorolható, ezen kívül 6 korszakazonos sír is napvilágot látott. Az egyik váz csigolyái között vaspengét találtak az ásatók, mely jelenséget a tatárjárással hoztak kapcsolatba. A települési objektumok az elkerülő út felé sűrűsödtek, s a korábbi településszerkezetről alkotott képünket megerősítették. A település temetője az egykori meder mellett feküdt, melytől délre – belesimulva a laposabb térszínbe – a telep helyezkedett el.

Az azóta eltelt időszak tudományos eredményei egyrészt közöletlenek, ugyanakkor érdeklődésre tarthatnak számot. Az avar temető gyöngykészletét Pásztor Adrien vizsgálta (SzKJTM RégAd.: 315/2005). Néhány állatsont meghatározását Vörös István (SzKJTM

¹⁶ RégKut 2005a, 259.

¹⁷ RégKut 2006, 294.

¹⁸ RégKut 2007, 251.

RégAd.: 316/2005), másikat Lichtenstein László és Tugya Bea végezte el (SzKJTM RégAd.: 347/2005). A dendrokronológiai vizsgálatokat Grynæus Andrásnak köszönhetjük (SzKJTM RégAd.: 318/2005). Az embercsontokat Farkas Gyula vizsgálta (SzKJTM RégAd.: 321/2005). A különféle növényi magvakat Herbach Katalin tanulmányozta (SzKJTM RégAd.: 332/2005), a textilmaradványokat T. Knotik Márta (SzKJTM RégAd.: 360/2006).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 29828 azonosító szám alatt szerepel.

A lelőhely anyagából több publikáció is napvilágot látott.¹⁹ S emellett szólni kell arról is, hogy több egyetemi hallgatónak szolgált már eddig is, s szolgál a későbbiekben is szakdolgozati témaként a település leletanyaga. Miután a lelőhely gazdag, s igen jól reprezentálja a tágabb térség egyik fő történeti örökségét (tatárjárás), feltétlenül fokozott védelemre javasolt. Annál is inkább, mivel az Árpád-kori orosháziak településéről van szó esetében, s nem is beszélve arról, hogy Gyopárosfürdőhöz is közel fekszik.

Orosháza 11. lelőhely, Springer-dűlő I (Springer-tanya). (hrsz.: 0555/1-3, 0553/16, 0557/2, 0558, 0560/5) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 622+600–780, 399+770–960. A térképen jelölt lapos terület Ny-i oldalára támaszkodva találtunk egy kisebb kiterjedésű lelőhelyet, amely a Springer-tanya területére már nem terjed ki. A lelőhely keleti sávján húzódik keresztül az épülő út nyomvonala, a 167+500–600 km-szelvények közötti szakaszon. A lelőhelyen gyűjtött leletanyag a szarmata- és az Árpád-korba sorolható. A lelőhely feltérképezésére az Orosházát elkerülő főút 3. szakasza nyomvonalának régészeti terepszemléje során került sor (SzKJTM RégAd.: 260/2003.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 37872 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 12. lelőhely, Springer-dűlő II (Borsos-tanya). (hrsz.: 0553/4-5, 0553/9, 0553/12-16, 0555/4-7) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 622+580–810, 399+300–680. A lelőhely Orosházától É-ÉNy-ra található, a várost ebből az irányból megkerülő egykori ösfolyó medrének egy magasabb pontján. A lelőhelyet keletről és nyugatról egyaránt a már említett ösfolyó medre veszi körbe. Az enyhe kiemelkedésen az Orosházát elkerülő főút 3. szakasza nyomvonalának régészeti terepszemléje során találtunk, mintegy 350 m hosszan szarmata és

¹⁹ Lichtenstein 2006a.; Lichtenstein–Rózsa–Tugya 2006.; Rózsa 2010a.

Árpád-kori edénytöredékeket a 167+750–168+100 km-szelvények közötti területen (SzKJTM RégAd.: 260/2003.).

Az Orosházát elkerülő út építéséhez kapcsolódóan Rózsa Zoltán végzett megelőző feltárást a lelőhelyen 2004. folyamán. A feltárások egy műhelygödrt eredményeztek, mely a felszíni leletanyag alapján szarmata kori lehetett. Feltárni a magasan álló talajvíz és a fosóhomok miatt nem volt lehetséges (SzKJTM RégAd.: 305/2004).²⁰ A megmentett leletanyag leltározott (SzKJTM 2004.4.1–5.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 37873 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 13. lelőhely, Bónum–Régi téglagyár. (hrsz.: 0406/5, 0406/8, 0407, 0408/15, 0408/17-18, 0410, 0412, 0420, 0421/1-2, 0426/1, 0431/10-13, 0431/15, 0432, 0434/35, 0450, 0451/1-4, 0451/30, 0451/32-33) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 621+?–621+500, 396+300 (?)–397+160. A lelőhelyet az Orosháza 10. sz. lelőhelytől mintegy 100 méteres, lapos, leletmentes sáv választja el. Feltérképezésére az Orosházát elkerülő főút 3. szakasza nyomvonalának régészeti terepszemléje során került sor, ebből kifolyólag teljes kiterjedését nem ismerjük, mivel déli és nyugati részén a vegetáció (ill.a szeméttelp) miatt terepet járni nem tudtunk. A 170+850 km-szelvénytől indul a lelőhely, amely a 171+100 km-szelvényig biztosan, azon túl pedig talán a térképen is jelölt gyöpig terjed. Figyelembe véve azonban azt a tényt, hogy a lelőhely az Orosháza 9. lelőhelyen talált későavar temetőhöz tartozó település lehet, a gyűjtött keramikus anyag alapján, nem zárhatók ki az alacsonyabban fekvő területeken (a gyöpon) sem a régészeti objektumok — szórt szálláshelyek — előkerülése sem (SzKJTM RégAd.: 260/2003.).

A 2005. folyamán Gyucha Attila által vezetett megelőző feltárást során előkerült későavar teleprészlet szórt jellegű, s vélhetően nagy területet fed le, mint ahogyan azt korábban is gondoltuk (MMM RégAd.: 2651-2006).²¹ A leletanyag leltározott (SzKJTM 2006.1.1–118; 2007.2.1–3.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 37892 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 14. lelőhely, Belső-Hosszú-sor, Sonkolyos-tanya. (hrsz.: 0132/4-6, 0133, 0134/93-95, 0137/1-2, 0144, 0154/17-19, 0155, 0156, 0157/14-15) Térkép száma: 709–142.

²⁰ RégKut 2005c, 260.

²¹ RégKut 2006b. 294.; Rózsa–T. Biró–Tugya Sa.

Koordináták: 628+160–720, 398+920–250 (?). A lelőhely Orosháza keleti részén található az egykori Dózsa Tsz sertéstelepétől keletre mintegy 700–1300 méterre. A lelőhely a térképen is jelölt, közel háromszög-alakú kiemelkedés északi részén található, keleti irányban egy folyómeder zárja le, arra támaszkodik. Északi kiterjedését a terepjárás miatt nem sikerült megnyugtatóan tisztázni. A területen szarmata kori edénytöredékeket találtunk (SzKJTM RégAd.: 262/2003.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 39721 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 15. lelőhely, Gerendási út, Vízműtelep. (hrsz.: 0117, 0118/35-36, 0118/60-61, 0137/1, 0138) Térkép száma: 709–142. Koordináták: 625+950, 398+550. A Dózsa György úti vízműtelep építéskor a jól megnyesett és elegyengetett felszínen Görbics Mihály 1974-ben gyöngyöket, és egy ezüst fibula töredékét találta, amelyek minden kétséget kizáróan szarmata temetkezés(ek)ből származnak. A tárgyak jelenleg Verasztó Antal író-helytörténészénél találhatók. A 2003.-ban tett helyszíni szemle (SzKJTM RégAd.: 263/2003.) alapján az említett területet a Vízmű beépítette. A terepjárás a területen nem volt megoldható. A Verasztó Antal birtokába jutott tárgyak egy, a 2. század végére keltezhető sírból származnak.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 39739 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 16. lelőhely, Pusztaszenttornya, Ciráki tanya. (hrsz.: 0641/7-12, 0649/33-35, 0649/ 44-45, 0649/47, 0649/107, 0670/1) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 624+800, 404+620. A lelőhelyre Tóth Tibor hívta fel az orosházi múzeum dolgozóinak figyelmét, mikor 2003.-ban szarmata és bronzkori leleteket adott be a múzeumba, melyeket a tanyája (Felső-Sós-tanya 114.) mellett ásott emésztőgödör kitermelt földjében talált. Elmondása szerint a tanya egy hosszú dombháton fekszik, az Orosháza-nagyszénási műút mindkét oldalán hosszan követhető régészeti lelőhelyen (SzKJTM RégAd.: 265/2003.).

Tóth Tibor bejelentésére Rózsa Zoltán 2007. augusztusában módosította a korábban ismert régészeti lelőhely kiterjedését (SzKJTM RégAd.: 376/2007). A lelőhely északi irányban mindenféleképpen túlnyúlik a Ciráki-tanyán, de miután terepbejárás a környéket nem érintette, a pontos kiterjedése még most sem ismert.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 43398 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 17. lelőhely, Pusztaszentetornya, Virágos-dűlő. (hrsz.: 13372-13375, 0717/7, 0720/11, 0723) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 625+520, 403+190. Az 1964. évi ásatásoknak köszönhetően Dienes István szállt ki 1966. nyarán Orosházára, a Virágos-dűlői lelőhelyre (SzKJTM RégAd.: 8/1999.). Az akkor épülő tangazdaság út alapjába, a gazdaságtól délre, mintegy 200 méterre fekvő dombnak azt a szakaszát hordták el, amely a Virágos-dűlőbe esett. Ekkor került elő egy honfoglaláskori lovas férfi sírja, a domb legmagasabb pontján. A pénzmellékletes sírban talált egyedülálló ezüst keresztvasas szablya képét, leletösszefüggések nélkül közli Dienes István.²² A leletanyag a MNM-ba került.

A 2003. évben tett helyszíni szemle megállapította, hogy a terület ásatásra alkalmas, ott további sírok előkerülése várható (SzKJTM RégAd.: 271/2003.).

A 2004. évi tervásatás ugyan nem hozott eredményt, ettől függetlenül a lelőhely külön figyelmet érdemel.²³ Nem tisztázódott ugyanis megnyugtatóan, hogy a rangos sír magányos volt, avagy sem.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 40723 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza 18. lelőhely, Kiscsákó, Geiszt-major. (hrsz.: 0796/25-27, 0796/80) Térkép száma: 609–433. Koordináták: 630+480, 414+130. A lelőhely a Csákó-ér (Dögös-Kákafoki csatorna) mellett fekszik. A csatorna ezen a szakaszon az egykori ősfolyó medrében fut. Ennek az ősmedernek kanyarulatában, a meder északi partján található az a kifli alakú kiemelkedés, melynek déli lankáján kerültek elő 1946-ban, a településrész házhelyeinek kiosztásakor, pontosabban az építkezések beindulásakor, a volt grófi földön azok a szarmata sírok, melyek az újonnan megalakult városi múzeum gyűjteményét gazdagították (SzKJTM Lsz.: 52.87.1.–52.92.1.). A temetőről csak rövid megjegyzés olvasható az Orosháza történetében.²⁴ A temetőrészlet legszebb darabját korábban²⁵ tévesen a Kristó-téglagyári temetőhöz sorolták.²⁶

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 37439 azonosító szám alatt szerepel. További leletek előkerüléséről nincsen tudomásunk. A szarmata temetők sajátosságai alapján (soros jelleg, a sírsorok egymástól távol helyezkednek el) itt kiterjedt szarmata kori temetőre (és telepre) számíthatunk, ezért minden földmunka fokozott figyelmet érdemel.

²² Dienes 1974. 68., 26. kép

²³ RégKut 2004, 265–266.

²⁴ Mócsy 1965. 107.

²⁵ Párducz 1950. 52., 293.lh., CXXV. t. 30.; Bóna 1965. 117–119.

²⁶ Rózsa 2003. 80.

Orosháza 19. lelőhely, Hunyady János u. 34. (hrsz.: 10348/2) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 621+020, 401+610. Elek Sándor orosházi lakos 2001. augusztusában egy ép és egy félbe törött neolitikus hálonehezéket adott be az orosházi múzeumba, amelyet a kertjükben talált földmunka alkalmával (SzKJTM RégAd.: 229/2001., SzKJTM Lsz.: 2001.1.1–2.). A lelőhely egy ösfolyó északi oldalára lokalizálható.

Terepjárás a területen nem történt, az egykori település méreteit nem ismerjük. A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 30758 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 20. lelőhely, Gyopárosfürdő, Hősök ligete. (hrsz.: 7814/1) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 620+880, 399+180. A lelőhely 2001. szeptembere óta ismert. Az I. világháborús emlékműtől a volt úttörőtábor irányába haladó úton találtunk őskori cserepeket (bronzkor/vaskor) az 1. és 2. kandelláber közötti területen, a Gyopárost kísérő dombvonulat partos részén.

A lelőhelyen, a területet borító erdő miatt terepjárást nem lehet végezni. A leleteket az erősen errodált gyalogúton szedtük (SzKJTM RégAd.: 230/2001.). A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 29010 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 21. lelőhely, Mécses domb. (hrsz.: 0107/22-24, 0126/1, 0127/12-14) Térkép száma: 709–142. Koordináták: 628+130–200, 400+550–630. A lelőhely Orosházától ÉK-re kb. 4 km-re, a Békéscsaba felé vezető vasútvonal DK-i oldalán, a 98,4 m-es magassági ponttal jelzett homokdomb környékén Árpád-kori falu nyomai találhatók. A templom helye az említett domb legmagasabb részén van, a falu a magas homokparton, a templom helyétől főleg DK-re települt. 1969 nyarán Juhász Irén végzett ásatást a templomdombon, mikor vélhetően egy kis méretű Árpád-kori templomot (5 x 6,5 m ?) tárt fel. A 18x12 méteres feltárási területen csekély mélységben 13 sírt találtak (SzKJTM RégAd.: 20/1999.).²⁷

Lakossági bejelentés után 2008. áprilisában Csányi Viktor járt kint a lelőhelyen (SzKJTM RégAd.: 404/2008).²⁸ Megállapításai nyomán tudjuk, hogy a templomhoz tartozó település zömében a templomtól északra helyezkedett el egy kb. 300x300 m-es területen.

²⁷ Kovalovszki 1965. 178., 19. lh.; RégFüz 1970. 69–70.; ArchÉrt 97. 1970. (1969) 317.

²⁸ RégKut 2009. 241–242.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59789 azonosító szám alatt szerepel.

A templom és a körülötte lévő temető a mezőgazdasági munkálatok hatására erősen pusztul. Itt egy 50x50 m-es területen igen sok embercsontot figyelt meg a felszínen Csányi Viktor. Területe fokozott védelmet igényel a munkálatok során.

Orosháza 22. lelőhely, MÁV-homokbánya. (hrsz.: 031, 034/1, 035, 041) Térkép száma: 709–213. Koordináták: 631+000–150, 402+600–750. A II. világháború utáni időszak legjelentősebb szarmatakori temetkezéseit tárták fel Orosházán A MÁV-homokbánya területén. A Zalotay Elemér, majd Olasz Ernő által föltárt gazdag szarmatakori leletanyag (SzkJTM RégAd.: 33/1999., 36/1999., 78/1999., 116/1999., SzkJTM Lsz.: 52.484.1.1.–52.495.1.1., 55.99.1.–55.114.2.) teljes publikációját Nagy Dániel Sándor készítette el.²⁹ A dolgozat jelenleg megjelenés alatt. A lelőhelyre eddig csak az Orosháza történetében történt rövid utalás.³⁰ Illetve Zalotay Elemér innen közölte az első körülárkolt szarmata kori sírt.³¹ Több leletanyag van a SzkJTM-ban Monor, monori tanyák lelőhely megnevezéssel, melyek mindegyike szórvány, s vélhetően sírokból származnak (SzkJTM Lsz.: 52.69.1.–52.72.1.52.74.1., 52.75.1., 55.116.1.–55.118.1.). Ugyanitt Olasz Ernő Árpád-kori gödröket is föltárt.³²

2004. augusztásában Rózsa Zoltán tett bejelentést a lelőhely kiterjedésére vonatkozóan (SzkJTM RégAd.: 304/2004). Ennek alapján nyilvánvaló, hogy a temető Ny-felé mindenféleképpen kiterjed az egybehangzó adatok alapján. Szarmata kori sírokkal (és vélhetően telepnyomokkal) a bánya környezetében is számolni kell még akkor is, ha a bányaművelés a szarmata temető és az Árpád-kori telep nagy részét elpusztíthatta az idők folyamán.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 47150 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza 23. lelőhely, Thék Endre u. 7. (hrsz.: 527) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 624+400, 398+310. A város belterületéről nagyon kevés régészeti lelőhelyről van tudomásunk. Olasz Ernő egyik jelentése alapján a közelben, a területünkől cc. 200 m-re K-re szarmata falu húzódik (SzkJTM RégAd.: 54/1999.). Orovecz László orosházi lakos közölte,

²⁹ Nagy 2004.

³⁰ Mócsy 1965. 106.

³¹ Zalotay 1953.

³² AchÉrt 1955. 102.; Kovalovszki 1965. 178., 18. lh.

hogy gázfektetés alkalmával Orosháza belterületén 2003. nyarán, a Töhötöm utcában, az Asztalos pékség előtt, árokásás közben csontvázas sírra bukkantak (hrsz.: 696). A sírt nem bontották ki, jelentést sem tettek az orosházi múzeumban annak előkerüléséről. A váz, árokba eső részének (a csigolyák) irányítása É–D-i volt, enyhén K-felé tért el. Mélysége kb. 1 m lehetett. Leletanyag nem került elő. Mindezek (település és a sír iránya) alapján a területen egy szarmata telepet és temetőt feltételezhetünk.

A köztes területekről nincsen tudomásunk egyéb régészeti leletekről, terepjárás sem történt. Egyedülként a Thék Endre utcától D–DK-re található evangélikus parókia területéről adott be az MMM-be Koszorús Oszkár evangélikus lelkész bodrogkeresztúri kultúrához tartozó (MMM Lsz.: 76.169.1–2.) és késő szarmata kori (MMM Lsz.: 76.169. 3–11.) edénytöredéket. A lelőhely Orosháza belvárosában található.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59790 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 24. lelőhely, Monor. A szentesi múzeum őriz egy bronzkori törst, amely (valószínűleg az orosházi) Monorról származik (SzeKM Lsz.: 54.118.1.).

A tárgyat 1999-ben nem találtuk, a lelőhelyre vonatkozó bármilyen további információ szerzése kétséges.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel, mivel a lelőhelyet nem lehet beazonosítani.

Orosháza 25. lelőhely, Szula-lapos. Térkép száma: 709–142. Orosházától keletre, mintegy 1,5 km-re a gerendási és a pusztaföldvári út között a szikes laposból kiemelkedő hátságon Árpád-kori falu nyomai vannak. A falu területéről az 1940-es évek végén Zábrák Sándor juttatott be leleteket az orosházi múzeumba (SzKJTM Lsz.: 274/2003., SzKJTM Lsz.: 52.111.1.–52.120.1.). Ugyanakkor a MMM gyűjteményébe szarmata kori leletek kerültek Szula-lapos lelőhely-megnevezéssel (MMM Lsz.: 76.170.1–14.).³³

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel, mivel annak beazonosítása még várat magára.

Orosháza 26. lelőhely, Csizmadia-lapos. A Békéscsaba–orosházi út mentén végzett mélyszántás rengeteg edénycserepet, állatcsontot és égett paticsdarabot hozott a felszínre. A

³³ Kovalovszki 1965. 178., 24. lh.

terepbejárást végző Olasz Ernő egy nagykiterjedésű, késő szarmatakori települést talált a pontosan meg nem határozható lelőhelyen. A lelőhelyről ugyanis bővebb információnk nincs, még a leletanyag sem került be az orosházi múzeumba.³⁴ Éppen ezért a lelőhely a KÖH nyilvántartásában sem szerepel.

Orosháza 27. lelőhely, Ravasz tanya. Térkép száma: 709–142, 709–213. A lelőhelyen Olasz Ernő 1953-ban bronz-³⁵ és Árpád-kori leleteket mentett meg (SzKJTM RégAd.: 80/1999., SzKJTM Lsz.: 55.92.1–2).³⁶ A III. sz. cserepes sertésól mögött, földhordással LT II.-kori hamvasztásos kelta temetkezést dúltak fel 1961-ben. A leletmentést Olasz Ernő végezte el (SzKJTM Lsz 64.90.1–7., 64.151.1–2.). A sír közelében lefele szűkülő, csonka kúp formájú, szarmata kori gödröt tárt fel, szegényes leletekkel.³⁷

Az Olasz Ernő-féle Árpád-kori síroktól K-re húzódó magaslaton, melyet a temető helyétől sekély kiemelkedés választott el, a Kovalovszki Júlia által vezetett terepbejárás néhány edénytöredékből álló Árpád-kori faluhelyet figyelt meg.³⁸

A SzKJTM-ban ezen túlmenően egy edény, lánc és egy kulcs is található, melyek az ásatásoktól függetlenül kerültek be gyűjteményébe (SzKJTM Lsz.: 55.175.1.–55.177.1.).

A kiterjedt lelőhely beazonosítása még nem történt meg, így az a KÖH nyilvántartásában sem szerepel.

Orosháza 28. lelőhely, Rákóczitelep-Újosztás. (hrsz.: 0453, 0454/22, 0454/25, 0454/67-68) Térkép száma: 709–132. Koordináták: 619+450–900, 397+500–950. Az elpusztult középkori Gellértegyháza falu temetőjét és kápolnáját tárták itt fel. A temető igen jelentős részét elpusztították. Az 1952-ben feltárt sírok száma 680. Lovas temetkezések a temető korai, nagyrészt elpusztult részében, de a késői részében is előfordulnak (374. és 658. sír). A leletek a következők: nyitott sima karikák, pödrött végű karikák, S-végű karikák vászonszalagra varrva, ráhúzott gömbbel díszített függő, sodrott nyakperec, különböző gyöngyök, kauri kagylók, félhold alakú csüngő, csörgő, öv és lábbeli veretek, üreges füles gombok, egyszerű nyitott gyűrűk, sodrott gyűrűk, fejes pántgyűrű, lemezes csat, koporsómaradványok, téglás sírok, fazék- és bográcstöredékek, kések, csiholó és kova, kengyelek, oldalszáras és csikózáblák, pénzek. A sírgödrök változatosak (pl. kiégetés, mésszel kiöntés stb.). Van kettős

³⁴ RégFüz 1964. 47.

³⁵ Kalicz 1965. 97–98.

³⁶ ArchÉrt 1955a 96.

³⁷ RégFüz 1962. 15.; Olasz 1959.b

³⁸ Kovalovszki 1965. 178., 25. lh

és zsugorított temetkezés is. A kápolna alapja különleges, „ókeresztény bazilikás görög templomokra emlékeztet” (SzKJTM RégAd.: 222/2001., 223/2001., az antropológiai anyag átadva Szegedre: 52.323.1.–52.396.1., a tárgyi anyag: SzKJTM Lsz.: 52.495.1.1.–52.614.1., 52.2066.1.)³⁹ A temető embertani anyagával Farkas Gyula foglalkozott elsőként.⁴⁰ A területen régészeti bejárás nem történt. Az adatok Zalotay Elemér, több, mint 50 esztendő „roham-ásatásából” ismertek. Legújabban Kovalovszki Júlia említi összefoglaló munkájában.⁴¹

1957-ben Olasz Ernő tárt fel ugyanitt egy, Árpád-kori kemencét és egy szarmata kori gödröt.⁴²

Varga János telkén homokbányászás közben, D–É-i irányítású csontvázat találtak. Lábánál kézzel formált kisedény volt, amely a szarmata kori I-II. periódusára keltezhető. A környéken a település nyomai is megfigyelhetők (SzKJTM RégAd.: 66/1999., 83/1999).⁴³ Valószínűleg ugyanebből a szarmata temetőből jutottak be többszöri alkalommal is leletek a SzKJTM-ba (SzKJTM Lsz.: 52.66.1., 52.67.1., 52.73.1., 52.450.1.–52.450.3., 58.93.1.–58.94.1.). Szintén Rákóczitelepről ismerünk egy újkőkori kőbaltát is (SzKJTM Lsz.: 52.68.1.).

Juhász Irén említést tesz egyik jelentésében arról szól, hogy az Orosháza Rákóczitelegen, a szentesi út melletti lődombon a közeli műszaki laktanya (ma már megszűnt) katonai alakulatai több sírt tettek már tönkre (SzKJTM RégAd.: 19/1999.).

Jelenleg a katonai alakulatok nem gyakorlatoznak a lelőhely területén. 2003.-ban a mezőgazdasági művelés tett tönkre néhány sírt a temető magasabban fekvő sírjai közül. Ami azt jelenti, hogy a Zalotay-féle ásatások alkalmával még hagytak ott Árpád-kori temetkezéseket. Éppen emiatt a lelőhely fokozott védelemre szorul.

Néhány éve egy vállalkozó vásárolta meg a területet, aki nagy hangsúlyt fektet a múlt bemutatására, Gellértegyháza neve ma már fogalom Orosházán. Muszka Kálmán már több régészeti leletanyagot is talált a területen. Ezek egy létesítendő későbbi kiállítóhely anyagát fogják képezni. A leletek közül kiemelkedik a szántás felszínén talált Árpád-kori malomkőpár (SzKJTM RégAd.: 398/2008). A vállalkozó és a múzeum között folyamatos a kapcsolat.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59791 azonosító szám alatt szerepel.

³⁹ ArchÉrt 1954. 81.; RégFüz 1956. 1-59.; FÉK 1962. 60.

⁴⁰ Farkas 1962.

⁴¹ Kovalovszki 1965. 178., 21. lh.

⁴² RégFüz 1958. 52.; ArchÉrt 85. 1958. (1957) 94.

⁴³ RégFüz 1959. 44.; ArchÉrt 86. 1959. (1958) 207.

Orosháza 29. lelőhely, Gyopárosfürdő. (hrs.: 8238, 8239, 8240, 7814/2) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 620+900, 398+800. Gyopárosfürdő megnevezéssel először Párducz Mihály közölt szarmata temetkezésekből anyagot.⁴⁴ A leletek akkor a polgári iskola gyűjteményében voltak elhelyezve. A leletanyag időközben elkeveredett, 1952-ben már csak egy része került beletárolásra. Sajnos időközben ezek a darabok is megfogytak. Leletárkőnyi bejegyzések tanúsága szerint egy edény 1936-ban bekerült a múzeumba Kun István földje lelőhely-megnevezéssel (SzKJTM, Lsz.: 52.62.1.). A gyopárosi tó déli partján, földmunka során egy csontvázas sírt mentett meg Zalotay Elemér. A csontváz mellett talált edények, a szarmata korból származnak. A váz irányítása É–D-i, a fej É-ra fekszik.⁴⁵ A sír közvetlen közelében a gazdasági vasút vágányának lefektetése alkalmával már korábban is 3 hasonló korú sírt találtak, írja jelentésében Zalotay Elemér (MMM RégAd.: 1984/1986.). Ezek közé sorolható minden bizonnyal az sír anyaga is, amit szintén Párducz közöl, nagy összefoglaló munkájában.⁴⁶

A helymegjelölés első ránézésre zavaró, hiszen Zalotay Elemér a tó déli partjáról ír. A valószínű tévedés oka, a helyismeret hiánya lehet. A Gyopárosi tórendszer 3, egymásba nyíló tóból áll, melynek középső részének délkeleti részén kerülhetett elő a fenti sír. A déli tó elmocsarasodott, nádas volt akkoriban. A földmunkálatok csakis a fürdőhöz kapcsolhatók, illetve a kisvasúthoz, amelynek építésekor, korábban már kerültek elő sírok. A szarmata temető tehát a Juhász Irén által föltárt szkíta-kelta temető (Orosháza 8. lelőhelyről írtakat lásd. följebb) területén megfogott szarmata településhez tartozó.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59797 azonosító szám alatt szerepel.

A lelőhelyet védelemre javasoljuk, mivel a gyopáros-környéki beruházások földmunkálatainak (útépítés, fásítás stb.) ki van téve a lelőhely.

Orosháza 30. lelőhely, Gyopárosfürdő, Olajbányász üdülő. Térkép száma: 709–141. Az olajbányász üdülő alapozási gödrében edénytöredékeket és csontokat találtak. A gyűjtött leletanyag alapján a területen rézkori település állott Juhász Irén szerint.⁴⁷

A lelőhely beazonosítható, jelenleg a KÖH adatbázisában nem szerepel. Valahol az É-i tó K-i partjának közepén található. A területen kiskertek, nyaralók vannak. Minden földmunka figyelmet érdemel.

⁴⁴ Párducz 1931. 109–110.

⁴⁵ ArchÉrt 1954. 77.

⁴⁶ Párducz 1950. 50.

⁴⁷ RégFüz 1970. 11.

Orosháza 31. lelőhely, Gyopárosi ugar. (hrsz.: 0564, 0572/3, 0572/7, 0572/18-20) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 399+900–400+050, 622+450–500. 1974-ben Juhász Irén végzett leletmentést Orosháza, Gyopárosi Ugarok lelőhelyen. A Béke Tsz agyagkitermelést folytatott a Gyopárosi Ugar 11. sz. tanya környékén, melynek során a munkagépek egy szkítakori sírt bolygattak meg. Az edény darabokra tört, de a jelentés szerint összeállítható (SzKJTM RégAd.: 18/1999.) a leletanyag azonban nem került be egyik múzeumba sem. A bánya falában, amely talán a Kristó-téglagyár gödrei közül lehet valamelyik, Juhász Irén több sír feltárását is látta.

2005. júliusában Rózsa Zoltán beazonosította a lelőhelyet (SzKJTM RégAd.: 341/2005), a szkíta temető helye tehát ismert. A Barátság úthoz való közelsége, illetve a bányatevékenység okán a lelőhely kiemelt figyelmet érdemel.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 51862 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza 32. lelőhely, Laposi major. Térkép száma: 709–114. Szentetornya (község) határában, az ún. Laposi-majorban egy régi pajta lebontása közben a munkások mintegy 60 cm mélységben egy emberi csontvázra bukkantak. A csontváz mellett egy régi korszakbeli 3 deciliteres kőkorsót is találtak, amely azonban nem került be a polgári iskola gyűjteményébe.

A szűkös leírás alapján, amely az edény méretére és talán színére enged következtetni, a sírt fenntartásokkal, de behelyezhetjük a szarmata korba. A sírről csak a helyi lap tudósítása áll rendelkezésünkre (Orosházi Friss Hírek 1925. június 18. sz.). A területen terepbejárás szükséges. A lelőhely a KÖH adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 33. lelőhely, Monor, szélmalmos Kocsondi-tanya. Térkép száma: 709–124. A szélmalmos Kocsondi-tanyától K-re Árpád-kori falu nyomai mutatkoznak. A templom helye a tanyától mintegy 150 m-re a dűlőút D-i oldalán, a térképen 92 m-es magassági ponttal jelzett kis kerek dombon van. Téglatörmelék jelzi. A templom helyén az 1950-es évek elején Nagy Gyula, orosházi múzeumigazgató végzett ásatást. Az egymást keresztként metsző kutatóárkokban rábukkant a templom döngölt agyag alapozására és néhány, eredeti helyén fekvő téglára. A többretegű temető néhány sírját (köztük egy téglakeretes sírt) is feltárta. A Kocsondi tanyába a templom környezetéből egy kb. 20 cm magas bronzfeszület került be, de

ma már nincsen meg. A falu a templom helyétől D és K felé húzódik.⁴⁸ A SzKJTM gyűjteményébe egy Árpád-kori malomkő jutott be (SzKJTM Lsz.: 52.2065.1.).

A lelőhely beazonosítása terepbejárással elvégezhető lehetne. Az adatok most még nem állnak a rendelkezésünkre, éppen ezért a KÖH adatbázisában sem szerepel.

Orosháza 34. lelőhely, Dózsa Tsz, Homokbánya. Térkép száma: 709–124. A Dózsa Tsz homokbányájából edénycserépből faragott orsókarika és szürke, korongolt tál került felszínre. A leletek a múzeumba nem kerültek be, Olasz Ernő szerint a IV. századra keltezhetőek, szarmata koriak.⁴⁹

A csorvási út melletti homokbánya (lásd 36. lh.) a Dózsa Tsz kezelésében volt a kérdéses időben. Amíg nem derítjük ki, hogy volt-e még a Dózsa Tsz kezelésében másik homokbánya is a környéken, addig csak fenntartásokkal lokalizálhatjuk ide a lelőhelyünket (Hrsz. tekintetében lsd. a 36. sz. lelőhelyet.). A lelőhely beazonosításához, kiterjedésének megfigyeléséhez újabb terepbejárás szükséges. Jelenleg a KÖH adatbázisában sem szerepel.

Orosháza 35. lelőhely, Nagy Albert tanya. (hrsz.: 0691/7, 10) Térkép száma: 709–124. Koordináták: 627+270–310, 401+380–410. A MTA tervásatás során a város határában, a csorvási műút mentén két — egymás közelébe telepített — honfoglalás kori temető területén ásatott Dienes István. A Nagy Albert tanya lelőhelyén teljesen feltárta a temetőt, a 6 sír közül 5 egy sorban helyezkedett el. Háromban lócsontok, de a többiben is nyerges temetkezésre utaló tárgyak voltak. Az egyik — valószínűleg babonás okokból feldúlt — sírnál, külön hantolták el a lókoponyát. Fej alá helyezett nyergeket két sírban figyeltek meg. A leggazdagabb mellékletű 2. sírban: Ugo és II. Lotario (931–947) érméjét találták (SzKJTM RégAd.: 10/1999.).⁵⁰

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59798 azonosító szám alatt szerepel. A lelőhelyen további sírok előkerülése nem várható, ettől függetlenül a földmunkák figyelmet érdemelnek.

Orosháza 36. lelőhely, Pusztai Ignác tanya. (hrsz.: 0691/6, 8) Térkép száma: 709–124. Koordináták: 627+420–450, 401+480–530. A MTA tervásatás során a város határában, a csorvási műút mentén két — egymás közelébe telepített — honfoglalás kori temető területén

⁴⁸ Kovalovszki 1965. 177–178., 16. lh.

⁴⁹ RégFüz 1964. 47–48.

⁵⁰ RégFüz 1962. 61–62.; ArchÉrt 89. 1962. (1961) 267.; Dienes 1965. 139–142.

ásatott Dienes István. A Nagy Albert tanya lelőhelytől 200 m-re, egy homokbányászás során már tönkretett temető 3 utolsó sírját mentették meg. A széles és padkás 1. sírban csontszájás tegezt, a 2. sz. női sírban az egykori viselet újjáalkotása szempontjából fontos tárgyakat: 19 préselt ezüstrozettát és 26 rombusz alakú veretet találtak. A csúcsosan szűkülő, szinte csónak alakú 3. sírban bizánci solidus volt. Itt volt a környék rangosabb családjának temetkezőhelye.⁵¹

A lelőhely már az 1920-as évek óta ismert a helybeliek, illetve a szakma előtt. Itt homokbányászás alkalmával ugyanis Pusztai Ignác tanyája közelében, az Orosháza–Békéscsaba közötti kövesút mentén az 1920-as években homokbányászás közben ismeretlen számú sírt semmisítettek meg. A megmentett leletek között van két db kengyel, préselt ezüstrozetta, ezüst lemezkorong töredéke, nyitott sima karika, 3 db nyílesúcs, aranyozott bronz kerek ruhaveret tartozik az anyaghoz. Valószínűleg ugyanehhez a lelethez tartozik még 5 db, az előbbivel azonos ruhaveret, 3 db aranyozott ezüst, rombusz alakú veret, négyszög alakú, aranyozott ezüstveret, az utóbbiak díszítése a sarkok felé irányuló négy levél, hátlapján négy szegeccsel. (SzKJTM RégAd.: 9–10/1999., SzKJTM Lsz.: 52.76.1.–84.1., 52. 280.1.–284.1.).⁵²

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59799 azonosító szám alatt szerepel. A lelőhelyen további sírok előkerülése nem várható, ettől függetlenül a földmunkák figyelmet érdemelnek.

Orosháza 37. lelőhely, Kristó téglagyár. (hrs.: 0657/1-3, 0658, 0659) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 622+550–850, 400+420–800. Orosháza legrangosabb, szarmatakori régészetünk egyik alapvető régészeti leletanyaga került elő Orosháza É-i határrészában, az 1880-as években nyitott agyagbánya művelése közben (Az orosházi, régi, Kristó-téglagyári leletanyag: SzKJTM Lsz.: 52.1.1.–52.45.1.). A késő szarmata kori lelőhely a gádorosi út keleti oldalán volt valahol, helyét ma a bányagödrök jelzik csupán. Az itt előkerült leletanyag⁵³ adott alkalmat arra, hogy a Párducz-féle csoport-beosztások helyénvalóságát megtorpedózza.⁵⁴ Az Orosháza ÉNy-i részét körülölelő ösfolyó-meder nyugati partján, vélhetően a gádorosi út keleti oldalán végzett ásatásokat Majláth Béla. Ekkor Árpád-kori sírok kerültek elő (MNM Lsz.:48/1890., 56/1890.).⁵⁵ Pokorny László gyűjteményéből több Árpád-

⁵¹ RégFüz 1962. 61–62.; ArchÉrt 89. 1962. (1961) 267.; Dienes 1965. 142–151.

⁵² FÉK 1962. 60.

⁵³ Párducz 1931.110–111.; Párducz 1950. 52.

⁵⁴ Bóna 1965. 117–119.

⁵⁵ Majláth 1890.; Hampel 1907. 177.; FÉK 1962. 60.

kori hajkarika és egy ereklyetartó mellkereszt került az MNM-be az 1890-es évek elején (MNM Lsz.: 1893.75.1343–1348.), melyek valószínűleg innen származnak. A bizánci típusú ereklyetartó mellkeresztet legutóbb Szatmári Imre közölte.⁵⁶ A temető sírjaiból néhányat, illetve a telephez tartozó objektumok közül pár gödröt Olasz Ernő is föltárt (SzKJTM RégAd.: 81/1999., 82/1999., SzKJTM Lsz.: 55.93.1.–55.97.1.) 1953-ban, illetve 1961 folyamán.⁵⁷ A lelőhelyen ugyanakkor szkítakori gödröket is tárt fel (SzKJTM Lsz.: 55.98.1–4.). Bóna István véleménye szerint az orosházi múzeumban beletárolt, Kristó-téglagyári lelőhelyű avar kori tárgyak tévedésből keveredhettek ide, azok szerinte a Dénes-téglagyári temető anyagához tartozhatnak.⁵⁸

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 41637 azonosító szám alatt szerepel.

A szarmata temető minden bizonnyal megsemmisült az idők folyamán. A lelőhely a 7., illetve részben a 6. sz. lelőhelyekkel is kapcsolatban van. A magas partos területeken fokozottan, de a laposabb (6. lelőhely) részek szinte minden pontján számolhatunk leletek előkerülésével.

Orosháza 38. lelőhely, Eötvös major. (hrsz.: 0606/17-20, illetve Gádosor 095/5-10) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 621+000, 404+500. Az Orosháza–gádosori út és vasútvonal kereszteződésétől É-ra, a Hajdúvölgy egyik É–D-i irányú mellékágának magasan kiemelkedő keleti partján Árpád-kori és későközépkori falu nyomai láthatók. A templom helye id. Danicska József (1964.) tanyája közelében, tőle DNy-ra található, a partvonulat legmagasabb részén, közvetlenül a meder szélén. A településnyomok a templomhelytől É-felé még cc. 800, D-re pedig legalább 300 méter hosszan követhetőek. A település valószínűleg a középkori Szentetornya lehet.⁵⁹

2008. márciusában a korábban már ismert régészeti lelőhelyet Csányi Viktor azonosította (SzKJTM RégAd.: 397/2008), a település templomát teljes biztonsággal meg tudta határozni. Ugyan csak részleges terepbejárást tudott végezni a kultúrnövényzet miatt, mégis fontos adatokkal gyarapodtunk általa. A leletanyag az SZKJTM Topográfiai Gyűjteményében található.

A nagy kiterjedésű település a gépi munka miatt folyamatosan pusztul. Sajnos temploma már korábban kincskeresők áldozatául esett, az egész lelőhely veszélynek kitett,

⁵⁶ Szatmári 1995. 239–240, 7. kép 1.

⁵⁷ ArchÉrt 1955. 102.; RégFüz 1962. 43.; RégFüz 1962. 89.

⁵⁸ Bóna 1965. 122., 64. l.j.

⁵⁹ Kovalovszki 1965. 177., 15. lh.

jóllehet a térség egyik legjelentősebb településének számított a késő középkorban. A lelőhelyre utaló nyomok ugyan az úttól 15 méterre kezdődtek, mégis az országút környékét érintő munkálatok, mint minden földmunka fokozott figyelmet érdemelnek.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59800 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza 39. lelőhely, Király András tanyája. Térkép száma: 709–143. Orosházától délre, a tótkomlói és a sámsoni út között a Bogárzó-dűlőben, Király András Alsótanya 14. sz. (1964.) tanyája környezetében Árpád-kori falu nyomai figyelhetők meg. A tanyától délre, mintegy 80 méterre homokbányászás közben sírokat találtak. A falu területe teljesen sík, tőle nyugatra sekély mélyedés húzódik. A felszínen igen kevés lelet található.⁶⁰ A lelőhelyen a homokot a II. világháború előtt bányászták, akkor ott lovas sírok (?) is előkerültek.⁶¹ A fentiek alapján (lovassír: Dienes István beszélt annak idején a találóval) az is elképzelhető, hogy a területen honfoglaláskori temető található. Ilyeténképpen szerepelteti a lelőhelyet Bálint Csanád is, nagy összefoglaló munkájában.⁶²

Új terepbejárás szükséges a lelőhely lokalizálása végett. Az adatok mennyisége erre elegendőnek tűnik. A lelőhely éppen ezért nem szerepel a KÖH adatbázisában.

Orosháza 40. lelőhely, Hatablak. A rövid próbaásatással egybekötött terepbejárás 6, hajkarikás Árpád-kori sírt eredményezett egy vegyes, magyar-szláv temetőből. A munkálatokat Zalotay Elemér vezette.⁶³

A lelőhelyet be kell azonosítani. Lehetséges, hogy Kardoskútra esik, mintsem Orosházára. A lelőhely a KÖH adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 41. lelőhely, Kaszaperi út. (hrsz.: 0168/1, 0168, 0288, 0289, 0310/26-29). Térkép száma: 709–142. Koordináták: 626+550, 396+480. Az Orosháza Története és Néprajza, várostörténeti monográfia szerkesztése kapcsán felvett adat alapján ismerjük a következő lelőhelyet. A Csanádapáca–kaszaperi útelágazástól 700 méterre, a kaszaperi út keleti oldalán húzódó árokban, a szíkháti részen az 1920-as években az út töltésekor sírokat találtak.⁶⁴ A korszakolás most még nem ismert.

⁶⁰ Kovalovszki 1965. 179., 31. lh.

⁶¹ Dienes 1965. 160.

⁶² Bálint 1991. 244.

⁶³ ArchÉrt 1954. 81.

⁶⁴ Dienes 1965. 173., 133. lj.

A lelőhelyet 2008. folyamán Szatmári Imre azonosította (SzKJTM RégAd.: 463/2010). Orosházáról Kaszaper felé vezető út mellett található, a Szula-laposi-csatorna és a magasfeszültségű távvezeték közelében. Teljes kiterjedése nem ismert, nyugati szélét minden bizonnyal az ott húzódó ÉNy–DK-i irányú mederszakasz, ÉK-i szélét pedig egy másik, hasonló irányú érmeder jelenti. A lelőhely kiterjedése elérheti a 300x700 métert is. Itt Szatmári Imre szarmata és Árpád-kori edénytöredékeket gyűjtött.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59503 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza 42. lelőhely, Cinkus, Dani József tanyája. Térkép száma: 709–144 (?). Orosházától DK-re a cinkusi dűlőben Dani József/Sándor (?) 293. sz. tanyája közelében húzódó partvonulat szántásakor neolitikus és késő-szarmatakorai telepmaradványok (edénycserepek, paticsok és állatcsontok) kerültek felszínre.

Az Olasz Ernő leírásából ismert lelőhelyről többet nem tudunk. Terepjárás még nem tisztázta a lelőhelyet. A leletanyag nem került be a múzeumba (SzKJTM RégAd.: 87/1999.).⁶⁵

A lelőhely a KÖH adatbázisban nem szerepel.

Orosháza 43. lelőhely, Cinkusi megálló. Térkép száma: 709–144. A SzKJTM őriz egy szarmata tálat, cinkusi megálló lelőhellyel (SzKJTM Lsz.: 64.152.1.). A tálat Varjú József adta be a múzeumba 1961. áprilisában. A lelőhely pontos helyét ma már nehéz megállapítani, hiszen a cinkusi megálló elnevezés egyaránt vonatkozhat az orosházi-kaszaperi keskeny nyomtávú vasút megállójára, mint annak tágabb környékére. Varjú József azóta meghalt, a családja pedig nem emlékszik semmire sem.

A lelőhely a KÖH adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 44. lelőhely, Aradi út. (hrsz.: 2651) Térkép száma: 709–141. A város egyik legjelentősebb forgalmát lebonyolító útjának korszerűsítéskor több korszak régészeti leletanyaga jutott be az orosházi múzeumba. A legszebb darabok korai avar temetkezésekből származnak (SzKJTM ltsz.: 52.60.1., 52.432.1–4., 52.449.1.),⁶⁶ míg ismerünk a területről szarmata településnyomokat is (SzKJTM ltsz.: 52.58.1., 52.59.1., 52.122.1., 52.447.1.). A lelőhely (szarmata telep és avar temető) pontosítására tett kísérletünk kudarcot vallott. Pontosabb lokalizálásra csak a későbbiek folyamán, Olasz Ernő által tett megfigyelések

⁶⁵ RégFüz 1965 40.

⁶⁶ Csallány 1956. 173., 724/a lh.; Bóna 1965. 122.; Awarenzeit 1.272.

alkalmasak. A fűrótorony közelében ásott árokkal szemben edénycserepeket, állatcsontot és paticsdarabokat talált, melyeket a szarmata korba sorolt. A leletek előkerülési helye alapján talán a fentebb említett szarmata telep anyagához tartozhattak, de a múzeumba nem jutottak be.⁶⁷

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában azonosító nélkül szerepel. A megadott hrsz az Aradi útra magára vonatkozik.

Orosháza 45. lelőhely, Kettőssánc-tér. (hrsz.: 2129/1-3, 2130-2132, 2136, 2137-2139, 2141-2144, 2145-2147, 2148/1-2, 2149, 2150, 2151/1, 2187/1, 2187/3-6, 2190, 2218/1-3, 2219-2241, 2243/1-2, 2244-2263, 2265-2268, 2338-2339, 2402/1) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 624+350–700, 397+100–350. A város déli részén a Kerek utca 5–7, Tél utca 22–24. házak kertjében későközépkori edénytöredékek kerültek elő. A Tél u. 24. sz. ház kertjében (hrsz.: 2225), a 22. sz. ház fala közelében Mórocz József gödörásáskor embercsontokat talált. A sír valószínűleg a kettős sáncsal körülvett falu (a középkori Orosháza!) templomkörüli temetőjéhez tartozott.⁶⁸

A terület beépített, sűrűn fedett, többretegű. Mivel bizonyítottan a középkori Orosháza falu fekszik a területen, így a lelőhelyet fokozott védelemre javasoljuk. A Kerek u.–Tél u. által behatárolt terület felülnézetben jól mutatja az egykori sáncok nyomát, mely a falut védte (ma lásd: Kettőssánc-tér, az egykori falu közvetlen közelében).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 51823 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza 46. lelőhely, Lóvásártér. (hrsz.: 1030) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 623+450–623+750, 398+000–200. 1955-ben végzett leletmentés során több XVIII–XIX. századi sírt tártak föl a Lóvásártér területén, ahol Orosháza község első temetője található. A Lóvásártér 1962-ben szűnt meg, a helyén ma a Kórház áll. Kataszterünkben a fősorolás okát az adja, hogy a feltárások során festett koporsók mellett olyan temetkezés is került elő, melyben egy edényben csirkecsontok és ugyanakkor a halott szájában I. Ferenc 1802. évi verete került elő, mintegy a pogány hagyományok erőteljes továbbélését szimbolizálva. A korabeli ruhadíszítmények, csizmavasalások stb. közül több darab jutott be az orosházi

⁶⁷ RégFüz 1962. 43.

⁶⁸ Kovalovszki 1965. 178., 23. lh.

múzeum gyűjteményébe (SzKJTM RégAd.: 37/1999., SzKJTM Lsz.: 52.441.1.–52.442.1., 57.9.1.–57.16.1.).⁶⁹

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59803 azonosító szám alatt szerepel. Nem régészeti lelőhely, a helytörténet miatt fontos.

Orosháza 47. lelőhely, Gyopárosfürdő, Községi étterem. (hrsz.: 7818-7819, 7829, 7820/2, 7840/1-2) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 621+200, 399+000. A községi szálló és étterem alapozása közben két bronzkori kardot találtak (Szarvas és Vidéke 1912. okt. 27. 23. évf. 43., 4.o.) a munkások. A kardokat, melyek a SzKJTM gyűjteményét gazdagítják, (SzKJTM, Lsz.: 52.61.1.,2.).⁷⁰ —vallástörténeti vonatkozásukkal — Gazdapusztai Gyula ismertette.⁷¹

Sajnálatos, hogy a 2003–2004. évi élményfürdő földmunkálatainak megkezdése előtt nem értesítették a múzeumot, így a további lehetséges adatok jelentős része elveszett.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59804 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 48. lelőhely, Gyopáros, Középdűlő 6. sz. (hrsz.: 8267) Térkép száma: 709–132. 1967. novemberében Juhász Irén szállt ki arra a bejelentésre, miszerint Orosháza-Gyopároson, a Középdűlő 6. sz. ház kertjében homokbányászás közben sírt találtak. A leletmentés során föltárt, Ny–K-i tájolású sírban fiatal nő váza feküdt. Az avar korra datálható sírban egyetlen vaskést találtak csupán (SzKJTM RégAd.: 288/2004.).

A lelőhely beazonosítása némi nehézségbe ütközik. A sír előkerülési helyének megnevezése minden bizonnyal téves, az talán a Középlaki dűlő lehet. Eldöntésére terepbejárás szükséges.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 73507 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 49. lelőhely, Sóstópart, Oravecz tanya. Térkép száma: 709–134. 1954-ben Olasz Ernő tárt fel egy szkíta és egy szarmata kori sírt a székkutasi Sóstó keleti partján. Azonban a Sóstó keleti partjának nagy része, (így a lelőhely területe is) ma Orosházához tartozik. A

⁶⁹ Verasztó 1996. 12–14.

⁷⁰ Kalicz 1965. 99.

⁷¹ Gazdapusztai 1959.

Sóstó közvetlen térségében több Oravecz tanya található, de Olasz Ernő helyszínrajza alapján a lelőhely megjelölhető.⁷²

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 50. lelőhely, Gyopáros-halom. (hrsz.: 8263, 8268/8-9, 8268/23, 8268/28, 8268/30-32) Térkép száma: 709–132. Koordináták: 620+630, 399+220. A terület az 1:10.000 térképen 93,6 tszf magassággal jelölt. Itt vélhetően egy őskori kurgán található, mely a Gyopáros-halom nevet viseli (a Gyopárhalmi út mellett), a rajta előforduló (?) Homoki Gyopár miatt.

Formája és jelentős kiemelkedése alapján soroltuk a kunhalmok közé, melynek területén még régészeti terepbejárás nem volt.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59805 azonosító szám alatt szerepel. A terület fokozott figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 51. lelőhely, Zsidó temető. (hrsz.: 1146, 1148/1, 2, 1149) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 623+200, 398+200. A leltárkönyvi bejegyzések alapján a zsidó temetőben/vagy előtt „fagödör ásása közben” egy rézkori edényre akadtak, amely a polgári iskola gyűjteményébe, onnan a SzKJTM-ba került (52.444.1.).⁷³

A lelőhelyen terepbejárás szükséges. A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59806 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 52. lelőhely, Szentetornya, Székács major. A szarmatakori agyag hordóedények egyik legszebbike került elő (SzKJTM Lsz.: 52.466.1.) istálló falának verése közben.

Közelebbi lelőhely nem ismert. Földhivatali és egyéb adatok bevonásával talán lokalizálható lesz. A KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 53. lelőhely, Koporsódomb. (hrsz.: 0424/3, 13) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 622+500, 397+600. Orosháza Tehénjárás nevű határrészének keleti részén, az Orosháza-szegedi vasútvonal déli oldalán emelkedik a Koporsódomb. A helyi laktanya katonái 1960 szeptemberében lövészárkok ásása alkalmával a domb déli részén találtak egy

⁷² Olasz 1955.10., 2. kép

⁷³ Kalicz 1965. 95–96.

sírt, a leletmentést Olasz Ernő végezte.⁷⁴ A sírt nem dúlták fel. A leletanyag nem került be a múzeumba, csak a sír betöltésében másodlagosan talált Árpád-kori edénytöredék (SzKJTM RégAd.: 62/1999., SzKJTM Lsz.: 64.29.1.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59809 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 54. lelőhely, Cinkus–Szabó Antal tanyája (Pt. 63.). Térkép száma: 709–144 (?). Koordináták: . 1949-ben jutott az orosházi múzeum gyűjteményébe egy neolit kőbalta, Fekete Sándor ajándékaképpen. A lelőköörülményekről bővebb információval nem rendelkezünk (SzKJTM Lsz.: 52.407.1.).

A KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 55. lelőhely, Paulovics-föld. Paulovics József (Orosháza, Luther u. 26.) földjén, amely a nagyszénási határhoz közel esett, szőlő telepítésekor 1949-ben szarmata kori cserepeket találtak, melyek közül 3 db került be az orosházi múzeum gyűjteményébe egy fenőkö társaságában (SzKJTM Lsz.: 52.415.1.–52.418.1.).

A lelőhely még nem került beazonosításra, a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 56. lelőhely, Nagytatársánc. (hrsz.: 0252, 0253, 0257/13, 0258, 0261/1, 0262, 0266-0267, 0268/1, 0271-0275, 0278/1, 0280, 0281, 0287/1) Térkép száma: 709–233. Koordináták: 631+700–633+200, 391+500–393+000. Az egész Alföld legnagyobb szabású földvára az Orosháza határában lévő Nagytatársánc. Az egykori vízre 1800 m hosszan támaszkodó, több, mint 3000 m hosszú, patkóalakú sánc veszi körül a közösség védelmére kijelölt területet. Bár Banner professzor kutatásai alapján⁷⁵ megállapítható a több m magas sánc és árok szerkezete, a földváron belül létesített egykori épületek nyomát még nem sikerült megállapítani. Az ásatások során előkerült edénytöredékek (HTJM Lsz.: Török-tanya: 1/939–88/939., 273/939–644/939., Zalai téглаégető: 90/939–272/939.) alapján a sánc korát a bronzkor végére/ koravaskorra tehetjük.⁷⁶ Az Zalai-téglagyár (a Tatársánc annak északnyugati

⁷⁴ RégFüz 1961. 45.

⁷⁵ Banner 1939. 93–114.

⁷⁶ Kalicz 1965. 98–99.

részén) Banner János rézkori településnyomokat is talált. Patay Pál a sánc átvágása során 1955-ben a kora rézkori telep egy másik részén gödröt bontott ki.⁷⁷

1992-ben Szatmári Imre végzett terepbejárást a lelőhelyen, arról számolt be, hogy a sánc pusztul, rajta mezőgazdasági művelés folyik (SzKJTM RégAd.: 107/1999.).

Terepbejárást folytatott Rózsa Zoltán a területen 2008. májusában (RégAd.: 403/2008) Lichtenstein Lászlóval. A sánc déli részén későszarmata-gepida telepnyomokat találtak. A terepbejárásra a Masaryk Universty Brno magnetométeres vizsgálatai alkalmával került sor (SzKJTM RégAd.: 423/2009). A vizsgálatra a SzKM projektjén belül került sor. A projekt a késő bronzkor/koravaskori földvárak kutatásával foglalkozik.⁷⁸

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 20209 azonosító szám alatt szerepel. A minden valószínűség szerint sánchoz tartozó halom (Sánc-bukó halom) külön szerepel a KÖH nyilvántartásában az 56772 számon. A Hivatallal történt egyeztetés után itt szerepeltetjük.

A Nagytatársánc a 24/2005 (VIII.19.) NKÖM rendelet alapján fokozottan védett régészeti lelőhelynek minősül.

Orosháza 57. lelőhely, Szikora téglagyár. (hrsz.: 4993/3, 4993/5, 0113/4-5, 0113/13-15) Térkép száma: 709–142. Koordináták: 625+700–900, 399+700–800. Az orosházi Szikora téglagyár messze földön híres volt sárga agyagból készített, igen kemény dísz-tégláiról. Az agyagot ott helyben bányászták, így az orosházi múzeumba került két őskori kőeszköz (vésők) is valószínűleg ott került elő, földkitermelés alkalmával. A leletek a polgári iskola gyűjteményéből kerültek be a múzeumi gyűjteménybe (SzKJTM Lsz.: 52.55.1., 52.56.1.). Ugyanitt kora rézkori edénytöredékek kerültek elő (SzKJTM Lsz.: 52.184.1.–52.188.1.).⁷⁹ A lelőhely beazonosítása nem történt meg, ezért a helyrajzi számok bővítése szükség esetén elvégzendő!

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a Dienes-féle orosházi ásatások dokumentációja említést tesz (SzKJTM RégAd.: 10/1999.) arról, hogy a monori, Dózsa Tsz-féle homokbánya előzményeként létező bánya szállított soványító anyagként homokot a Szikora-téglagyárba. A leletek előkerülési helye akár az a lelőhely is lehet!

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59808 azonosító szám alatt szerepel.

⁷⁷ Bognár-Kutzián 1972. 62, 187, 190.

⁷⁸ Lichtenstein–Rózsa 2008.; Rózsa–Fejes–Lichtenstein Sa.; Rózsa 2010b.

⁷⁹ Banner 1941. 63.; Bognár-Kutzián 1972. 62, 188.

Orosháza 58. lelőhely, Katona u. 27/A. (hrsz.: 2777, 2776/1, 2, 2773, 2754) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 624+920, 397+500. Ökrös Tamás ajándékként került be az orosházi múzeum gyűjteményébe egy késő szarmata kori söröskupa az említett lelőhelyről, enyhe kiemelkedéses területről. Az edény töredékes, de kiegészíthető. A bácskai késő szarmata fazekas hagyományokat magán hordozó edény földmunka során került elő. Szórványlelet, a területen terepbejárást nem folytattunk az erős beépítettség miatt (SzKJTM RégAd.: 255/2003., SzKJTM Lsz.: 2003.6.1.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 36715 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 59. lelőhely, Monor, „erdős” Tóth tanya. (hrsz.: 02, 042/25, 042/3-14, 042/40-46, 0698/3, 0698/11-12, 0698/14) Térkép száma: 709–124. Koordináták: 629+600, 403+200. Az orosházi határ ÉK-i részén, Belső-Monor nevű határrészében, a 47. sz. főút mindkét oldalára áthúzódva helyezkedik el a lelőhely. Ezen a területen, egy megközelítőleg ÉK–DNy-i irányú, az egykor vízjárta területekkel körülvett meglehetősen szabálytalan, keskeny kiemelkedésen kb. 450x100 méteres körzetben gyűjtött Liska András szarmata kori edénytöredékeket 2008. októberében (SzKJTM RégAd.: 464/2010).

Feltehetőleg ugyanezen a területen 1934 őszén („erdős”) Tóth Sándor faültetés közben szarmatakori telep és temető nyomaira bukkant. A pirosas korsó mellett orsógomb, edénytöredékek és embercsontok kerültek elő a szomszédos tanyák területéről, Monorról az 1930-as években.⁸⁰ A leletek múzeumba nem jutottak. Több leletanyag van viszont az orosházi múzeumban, Monor, monori tanyák lelőhely megnevezéssel, melyek mindegyike szórvány, s vélhetően sírokból származnak (SzKJTM RégAd.: 198/2001., SzKJTM Lsz.: 52.69.1.–52.72.1., 52.74.1., 52.75.1., 55.116.1.–55.118.1.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59810 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 60. lelőhely, Belterület. Térkép száma: 709–141 (?). Az 1880-as években Sperlágth gyógyszerész ajándékként került be a MNM gyűjteményébe egy korai avar kori arany nagy gömbcsüngős fülbevaló (MNM Lsz.: 58.1890.6.).⁸¹

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

⁸⁰Beck 1981. 499.

⁸¹Bóna 1965. 122.; Awarenzeit 1. 272.

Orosháza 61. lelőhely, Orosházi tanyák, vasúti pálya. (hrsz.: 054/11-12, 068/1) Térkép száma: 709–213. 1971-ben Nagy Gyula fölkérésére Maráz Borbála szállt ki helyszínelni Orosházára. A lelőhely az Orosházáról Békéscsabára vezető vasútvonal jobb oldalán, az Orosházi Tanyák vasútállomástól Csorvás felé, mintegy 1 km-re található. A vasút itt egy É–D-i irányú dombhátat vág keresztül. A vasút melletti vízelvezető árok ásásakor (180–184. sz. telefonoszlopok köze) találtak a pályamunkások szarmata kori cserepeket. Maráz Borbála szemetesgödör és tűzhelyek nyomát figyelte meg. Az egykori település É–D-i kiterjedése 300 m, míg K–Ny-i 200 métert tsz ki. A leletanyag a MMM-be került (SzKJTM RégAd.: 33/1999., a rajzok: 199/2001., MMM Lsz.: 74.339.138–144.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában azonosító szám nélkül szerepel. A lelőhelyen hitelesítő terepbejárás nem volt, így térképes ábrázolás híján csupán a szöveges részt tudtuk figyelembe venni.

Orosháza 62. lelőhely, Uzsoki utcai áruháza. (hrsz.: 6773, 7163, 6479, 7164/2, 6480) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 623+630, 399+000. Az 1980-as évek elején Goldman György szállt ki a lelőhelyre, egy sír leletmentése végett. Az adatot Hévvízi Sándor, akkori múzeumigazgató szóbeli közlése alapján ismerjük. A sír előkerüléséről, a régészeti munkálatokról sehol sem találtunk semmilyen följegyzést (SzKJTM RégAd.: 242/2002.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 32232 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 63. lelőhely, Orosháza környéke. Párducz Mihály említ összefoglaló munkájában szarmatakorai leleteket Orosháza környéke lelőhely-megnevezéssel.⁸²

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 64. lelőhely, Orosháza határa. Hasonlóan az előzőhöz, szintén lelőhely-nélküli szarmatakorai tárgyakat említ Párducz Mihály Orosháza határa megnevezéssel.⁸³

Ez és az előbbi lelőhelyekről egyaránt elmondható, hogy leleteik önálló temetőkhöz, de ugyanakkor valamelyik ismert orosházi szarmatakorai temető anyagához is tartozhatnak.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

⁸² Párducz 1950. 27.

⁸³ Párducz 1950. 52.

Orosháza 65. lelőhely, Cinkusi határ. A várostól K-re levő cinkusi határ egyik partvonulatának É-i oldalában, mélyszántás alkalmával, XI–XIII. századi malomkőpárt találtak. Egymásra téve, örlő helyzetben feküdtek, s a felszíni nyomok szerint egy Árpád-kori faluhoz tartoztak.⁸⁴

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 66. lelőhely, Monor, Kun-dűlő. A Dózsa MTSZ monori üzemegységében, az ún. Kun-dűlőben húzódó partvonulaton elterülő szarmata kori település területén, répaszedés alkalmával, római kori pithoszos temetkezésre akadtak. Az edény a partvonulat gerincén, a mai felszín alatt 115 cm mélyen állott. Száját kis kézi-malom alsó köve borította úgy, hogy domború örlő felülete volt felfele. A leletet 75 cm magas, szürke, korongolt edény, melynek hegyesedő alja már a földbehelyezéskor hiányzott, de belülről egy nagyobb szarmata kori fazék oldalával pótolták ki. Az edényben kisebb nagyobb embercsont darabok voltak. A felnőtt egyénre valló csontok rendszertelenül, földdel keverten voltak az edényben, legfelül lófog helyezkedet el.⁸⁵

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 67. lelőhely, Sóstópart, Vékony Károly és Rostás Pál tanyája. Térkép száma: 709–134. A Sóstó Ny-i partján Vékony Károly és Rostás Pál tanyája környezetében Árpád-kori falu nyomai figyelhetők meg. A templom helyét — bár tégladarabok a falu területén több helyen is voltak — pontosan nem sikerült meghatározni. A falu a Sóstó és a tőle Ny-ra fekvő igen mély, vizenyős területe közötti keskeny, magasabbra emelkedő földháttra települt.⁸⁶

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 68. lelőhely, Fecskés. Térkép száma: 709–143. Az Árpád-korban települt, de a késő középkorban is létező falu.⁸⁷ A templom helye Kiss Pál, Kardoskút 36. sz. tanyájától (1964) Ny-ra, mintegy 60–80 m-re, a dűlőúttól D-re, mintegy 50–60 m-re található. A falu nyomai a dűlőút É-i oldalán mintegy 800–1000 m hosszan követhetők egy mély meder Ny-i partján.⁸⁸

⁸⁴ RégFüz 1961. 86.

⁸⁵ RégFüz 1966. 50.; ArchÉrt 94. 1967 (1966). 225.

⁸⁶ Kovalovszki 1965. 179., 32. lh.

⁸⁷ Olasz 1955a. 13.; Olasz 1959. 33–34.

⁸⁸ Kovalovszki 1965. 179., 33. lh.

A templom kardoskúti területre esik, míg a falu jelentősebb része Orosházához tartozik.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 69. lelőhely, Belterület. A SzKJTM gyűjteménye őriz, egy pontosabban meg nem jelölhető lelőhelyű, a Belterületről származó, vaskori bronzbaltát (SzKJTM Lsz.: 52.54.1.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 70. lelőhely, Nagytatársánc, Sipaki-tanya. A SzKJTM gyűjteménye őriz 3 db későközépkori edénytöredéket, melyeket Olasz Ernő gyűjtött a fentebbi tanya területén.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel.

Orosháza 71. lelőhely, Gyopárosfürdő, Napsugár u. 77. (hrsz.: 7939, 7941-44, 7948, 8006) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 621+680, 398+540. 2003. januárjában Kovács Zsolt, orosházi lakos bejelentette, hogy az Orosháza, Napsugár u. 77. sz. házának udvarán, partos részen, egy K–Ny irányú, elképzelhetően mellékletnélküli sírt bolygatott meg (SzKJTM RégAd.: 256/2003.).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 37422 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 72. lelőhely, Páskum-dűlő. Nagy Géza egy ismeretlen korú lovas sírról számolt be a Páskum-dűlő keleti részéről.⁸⁹

A lelőhely a rendelkezésre álló adatok alapján nem azonosítható, éppen ezért a lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában nem szerepel

Orosháza 73. lelőhely, Ismeretlen lelőhely. Egy, a dunántúli bronzkori mészbetétes edények kultúrájának szórvány edényét őrizi az orosházi múzeum a település ismeretlen helyéről.⁹⁰

A lelőhely nem azonosítható.

Orosháza 74. lelőhely, Ismeretlen lelőhely. Krausz Jakab kereskedőtől őskori tárgyak, többnyire bronzkori fémek kerültek az MNM-be, melyek lelőhelyét nem ismerjük.

⁸⁹ Nagy 1893. 225.

⁹⁰ Bándi 1968. 66.

Elképzelhető, hogy többségük egy depoleletből származik. (MNM Lsz.: 1893.103.1–3., 1893.74.4–21., 1893.105.1–3.).⁹¹

A lelőhely nem azonosítható.

Orosháza 75. lelőhely, Ismeretlen lelőhely, Szentetornya. Késő bronzkori tokos balta került elő a település közelebből nem lokalizálható részén.⁹² A lelet hollétéről nem tudunk.

A lelőhely nem azonosítható.

Orosháza 76. lelőhely, Községporta, Kisfaludy utca. (hrsz.: 1409; 1410/1; 1410/2) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 623+180, 396+850. Orosháza DNy-i részében, a Községporta nevű határrészen található a lelőhely. Itt, egy jelentős, ÉK–DNy-i irányú ősmeder húzódik, melynek déli partján, egy jól látható kiemelkedésen gyűjtött Rózsa Zoltán 2004. októberében nagyobb számban szarmata kori, kisebb számban Árpád-kori edénytöredékeket. A lelőhely vélhetően szállás jellegű (SzKJTM RégAd.: 306/2004).⁹³ A leletanyag az SZKJTM Topográfiai Gyűjteményében található.

Orosháza belterületi csatornahálózat és szennyvíztisztító telep fejlesztéséhez kapcsolódó terepbejárás munkálatok 2009. nyarán nem tudták pontosítani a lelőhely kiterjedését (SzKJTM RégAd.: 439/2009). A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 47680 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza 77. lelőhely, Községporta, Szűcs-tanya (Tesco). (hrsz.: 1395/3, 1395/5-7, 1400, 1401/2, 1402, 1403/3, 1403/5, 0384/10, 0385, 0386/3-4, 0386/11-13, 0386/15-16) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 622+200–623+150, 396+600–397+000. 2004. folyamán végzett helyszíni szemle lokalizálta a lelőhelyet (MMM RégAd.: 2540-2004).⁹⁴ Itt Rózsa Zoltán folytatott szondázó, majd régészeti megelőző föltárást. A két hónapos ásatás alatt 8200 négyzetméter (összesen 116 objektum) került föltárássra. Napvilágra került egy későszarmata-hunkori település keleti sávja. Az egykori telepkerítő árokkal övezett területen 3-4 házat, néhány kisebb-nagyobb árkot és több gödröt sikerült dokumentálni. A szondázó árok és a szelvények három ponton – egymástól nagyobb távolságban – is Árpád-kori szórványos

⁹¹ Mozsolics 1985. 166.

⁹² Haan 1876. 39.; Hampel 1892. 155.

⁹³ RégKut 2005b, 260.

⁹⁴ RégKut 2005e. 260.

telepjelenségekkel szolgáltak. Ezek házak, műhelykomplexumok, árkok voltak. Ezen markánsan reprezentált korszakok mellett egy kelta objektum és egy középvavár sír került elő az ásatás során (SzKJTM RégAd.: 311/2004).⁹⁵ Az ásatás anyaga leltározott (SzKJTM 2005.1.1; 2005.3.1–704; 2005.6.1–94.) Az avar sír gyöngykészletét Pásztor Adrien vizsgálta (SzKJTM RégAd.: 315/2005). Néhány állatcsont meghatározását Vörös István végezte el (SzKJTM RégAd.: 316/2005). Az embercsontokat Farkas Gyula vizsgálta (SzKJTM RégAd.: 321/2005). 2007 nyarán a Tescoval szomszédos területen magán beruházáshoz kapcsolódóan végzett megelőző feltárást Medgyesi Pál. Munkájának eredménye megerősítette azt az elképzelést, hogy a szórt szerkezetű Árpád-kori település nagy területen jelentkezik (MMM RégAd.: 2709-2010).⁹⁶

A lelőhelyen végzett feltárások egyértelműen igazolják a klimatikus tényezők fontosságát. A szórt, korai Árpád-kori település objektumai a laposabb területeken is megtalálhatóak. Itt is, és más korai Árpád-kori településen is számolnunk kell a lapos térszíneken is megtelepedéssel ott, ahol most a talajvíz miatt a terület megtelepedésre alkalmatlan. Éppen ezért a Vásárhelyi út térségében is kiemelt figyelmet kell fordítani a földmunkák során.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 43296 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza 78. lelőhely, Jácint u. 17/A. (hrsz.: 10493-10495, 10499-10506, 10509/1, 0547/13-14) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 621+430, 399+700. Orosháza, Gyopárosi ugarok nevű határrészén található a lelőhely, ahol Rózsa Zoltán 2007. júniusában néhány Árpád-kori edénytöredéket gyűjtött (SzKJTM RégAd.: 374/2007). A terület néhány évtizede beépített, zárt kertek alkotják az utcákat. Ráadásul a felszín igen szabdalt, így a lelőhely kiterjedésének megállapítása nehézségekbe ütközik. Az előkerült leletanyag leltározott (SzKJTM 2007.3.1–3.).

A lelőhely nagy valószínűség szerint a szomszédos portákra, esetleg utcák területére is kiterjed. Így a környéken figyelmet kell fordítani a földmunkák során.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 71543 azonosító szám alatt szerepel.

⁹⁵ RégKut 2005d, 260.; Lichtenstein 2006b.

⁹⁶ RégKut 2008.

Orosháza 79. lelőhely, Szíkhát, Halastó. (hrsz.: 168/1) Térkép száma: 709–142. Koordináták: 626+670–790, 396+750–950. A terület a kaszaperi és a pusztaföldvári utak által közrefogott háromszögben, az Orosháza–Medgyesbodzási csatorna keleti partján helyezkedik el, ahol örökségvédelmi hatástanulmány készítése miatt végeztünk terepbejárást 2008. januárjában. A lelőhely a Szíkháti dűlőben található. A déli harmadába a csatorna felől nyugatról benyúlik az az egykori folyómeder, amelynek kotrásával a csatorna nyugati partján létrejött a halastó. Az egykori meder itt, a vizsgált területen szűnik meg végleg, egy „Y” alakú végződéssel. Ennek déli és északi oldalán egy-egy, enyhén kiemelkedő partoldal figyelhető meg, amely éppen csak magasabb a lapos felszíntől. Itt a meder északi részén kevés őskori és népvándorlás kori edénytöredékeket gyűjtöttünk egy ÉNy–DK-i irányú, hosszasan elnyúló ovális területről (MMM RégAd.: 2741-2010). A leletanyag az SZKJTM Topográfiai Gyűjteményében található.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 63450 azonosító szám alatt szerepel.

A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 80. lelőhely, Alsó-Gyökeres-dűlő, Horváth-tanya. (hrsz.: 0599/18, 0599/21, 0599/30, 0599/32-33, 0604, 0653/12, 0653/65-66) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 622+400, 402+300. A gádorosi út mellett, az Alsó-Gyökeres-dűlő nevű határrész keleti oldalán, a Horváth-tanyától délnyugatra 100 méterre, északnyugati irányban 300 méter hosszan, zömében a műút nyugati oldalán, nagy területen gyűjtött szarmata leletanyagot Csányi Viktor szakdolgozatához kapcsolódóan 2007. 03. 17-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59299 azonosító szám alatt szerepel.

A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 81. lelőhely, Alsó-Gyökeres-dűlő, Szász K.-tanya. (hrsz.: 0595/3,5,7,9,12–13) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 622+500, 402+150. Orosháza, Alsó-Gyökeres-dűlő nevű határrészén található a lelőhely. Szász K. tanyájától délnyugatra, mintegy 50 méterre indul. ÉK–DNy-i irányban 400 méter hosszan, változó, 50-100 méteres szélességben gyűjtött Csányi Viktor szarmata kori edénytöredékeket 2007. 03. 17-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59300 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 82. lelőhely, Alsó-Gyökeres-dűlő, Bors J.-tanya. (hrsz.: 0599/27; 0601; 0602/2, 9, 13) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 622+050, 402+300. Orosháza Alsó-Gyökeres-dűlő nevű határrészének ÉK-i részén található a lelőhely. Bors J. tanyájától délnyugatra 100 méterre van a nyugati széle, keleti széle a gádorosi műúttól nyugatra 50 méterre található. Az enyhén ÉK–DNy-i irányú lapos kiemelkedésen található lelőhelyen szarmata leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2007. 09. 22-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59301 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 83. lelőhely, Felső-Gyökeres-dűlő, Bánki-tanya. (hrsz.: 0602/3, 9, 13) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 622+200, 403+050. Orosháza Felső-Gyökeres-dűlő nevű határrészének déli részén található a lelőhely. Az Orosháza 82. számú lelőhelytől egy keskeny 100 méteres leletmentes sáv választja el. Iránya megegyezik az Orosháza 82. számú lelőhelyével, ÉK–DNy-i irányban fut, ugyancsak egy kisebb kiemelkedésen. A műutat nem éri el a felszínen ?korú? leletanyaggal fedett terület, a Bánki-tanya DNy-i sarkánál kifulladás. A lelőhelyen Csányi Viktor végzett terepbejárást 2007. szeptember 22-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59302 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 84. lelőhely, Felső-Gyökeres-dűlő, Dominkó-tanya I. (hrsz.: 0603/33) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 621+100, 403-150. A Felső-Gyökeres-dűlő nevű határrész déli részén, a Gádoros felé vezető vasútvonaltól keletre, egy keskeny, 50 méteres sávban, egy Ny–K-i irányú háton kis mennyiségű népvándorlás kori leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2007. március 17-én. A lelőhely a vasúti töltés lábánál nem szakad meg, azonban a vasút nyugati oldalán már nem követhető nyomon, erdősáv és művelés alól kivett terület miatt.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59303 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 85. lelőhely, Felső-Gyökeres-dűlő, Dominkó-tanya II. (hrsz.: 0603/20-22, 0603/28, 0603/58-59, 0603/63-69, 0603/72-73) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 621+250, 403+040. Orosháza északi határrészének Felső-Gyökeres-dűlő nevű határának déli részén található a lelőhely. Egy nagy méretű, főleg ÉNy–DK-i fekvésű kiemelkedő lapos terület északi lejtőjén fekszik, ÉK–DNy-i irányban 400 méter hosszan. Nyugati széle a vasúti töltéstől keletre, 50 méterre, nyugati széle a Horváth-tanyától délnyugatra 170 méterre van.

Az Orosháza 84. számú lelőhelytől csak egy szűk 100 méteres leletmentes sáv választja el. 2007. március 18-án Csányi Viktor gyűjtött a lelőhelyen igen szórványosan szarmata és népvándorlás kori edénytöredékeket.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59304 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 86. lelőhely, Felső-Gyökeres-dűlő, Dominkó-tanya III. (hrsz.: 0530/1, 0603/35, 69–71) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 621+020, 404+350. Orosháza északi határának Felső-Gyökeres-dűlő nevű határrészének nyugati oldalán található a lelőhely. A gádorosi vasút, mintegy kettévágja a lelőhelyet. Nyugati oldalán csak korlátozott felszíni gyűjtést lehetett végezni, telepített erdősáv és művelés alól kivett terület miatt, éppen ezért a lelőhely nyugati széle és kiterjedése bizonytalan. Keleti széle a vasútvonaltól keletre 100 méterre található, s valószínű, hogy a lelőhely azt a 87 méteres tengerszint feletti magasságú, ÉNy–DK-i irányú 400x300 méteres területet fedi le melyet a vasútvonal kettészeli. A bejárható területen Csányi Viktor végzett terepbejárást 2007. március 18-án.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59305 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel mindennemű földmunka során.

Orosháza 87. lelőhely, Felső-Gyökeres-dűlő, Baló L.-tanya. (hrsz.: 0602/8, 11, 12) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 622+300, 404+350. Orosháza északi határában, a Felső-Gyökeres-dűlő nevű határrész északi részében található a lelőhely ÉNy–DK-i irányban. Északi széle a műúttól délre 30 méterre, déli széle pedig a Baló-tanya északkeleti sarkától néhány méterre található. Itt népvándorlás kori edénytöredékeket, és két darab őskori kőeszközt gyűjtött Csányi Viktor 2007. március 31-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59306 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel mindennemű földmunka során.

Orosháza 88. lelőhely, Felső-Gyökeres-dűlő, Nagy M.-tanya. (hrsz.: 0603/6, 8,11–16, 42–43, 0604) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 622+600, 404+100. Orosháza északi határának Felső-Gyökeres-dűlő nevű határrészének északi felén, a gádorosi úttól délre található a lelőhely. Nyugati széle a gádorosi vasútvonaltól keletre 150 méterre, keleti széle a Horváth-tanyával egy vonalba esik. ÉNy–DK-i irányú magaslaton 500 méter hosszan gyűjtött Csányi Viktor szórványosan szarmata edénytöredékeket 2007. április 7-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59307 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 89. lelőhely, Felső-Gyökeres-dűlő, Fazekas-tanya. (hrs.: 0603/43–46, 0604) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 621+050, 404+100. Orosháza északi határának Felső-Gyökeres-dűlő nevű határrészének északi felén, a gádorosi úttól délre, és északra található a lelőhely. ÉK–DNy-i irányban húzódó nagy lankás terület délkeleti oldalán gyűjtött Csányi Viktor 2007. április 7-én szarmata és Árpád-kori edénytöredékeket. A lelőhely merőleges, és délkeleti sarkán érintkezik az Orosháza 88. sz. lelőhellyel. A gádorosi úttól északra is folytatódik a lelőhely, itt azonban a kiterjedését nem sikerült megnyugtatóan tisztázni. A bejárt területtől északra terült el a középkori Szentetornya, ezért a lelőhely Árpád-kori vonatkozása összefüggésbe hozható a templomhoz tartozó településrészszel.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59310 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 90. lelőhely, Felső-Gyökeres-dűlő, Combos-tanya. (hrs.: 0516/10–12) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 621+240, 404+050. Orosháza északi határrészén, a gádorosi út és a vasút kereszteződésétől délre helyezkedik el a vasúti kereszteződéstől délre 300 méterre kezdődő és a Combos tanya középvonaláig tartó lelőhely. Hossza 200 méter, szélessége 100 méter, ÉNy–DK-i irányú. Itt Csányi Viktor gyűjtött 2007. szeptember 29-én kevés Árpád-kori edénytöredéket.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59311 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 91. lelőhely, Szentetornya, Jankó J.-tanya I. (hrs.: 0516/5-6, 8) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+500, 404+250. Orosháza északi határrészén, a gádorosi úttól délre található a lelőhely. ÉNy–DK-i irányban a lelőhely hossza 400 méter, legnagyobb szélessége 300 méter. Északnyugati széle a műúttól délre 100 méterre, délkeleti széle a vasútvonaltól keletre 150 méterre található. Nagy, szabálytalan területen, szórványosan, kis mennyiségben gyűjtött Csányi Viktor szarmata és Árpád-kori leletanyag a lelőhelyen.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59312 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 92. lelőhely, Szentetornya, Jankó J.-tanya II. (hrsz.: 0516/8–12) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+500, 404+000. Orosháza északi határában a gádorosi úttól délre 400 méterre egy kis területű, kis leletsűrűségű lelőhelyet dokumentált Csányi Viktor 2007. szeptember 29-én. A magas feszültségű, távvezeték, dűlőúttól keletre eső első oszlopának 50 méteres körzetében, szarmata és kora Árpád-kori leletanyagot gyűjtettek. A lelőhelyet csak egy szűk, néhány 10 méteres leletmentes sáv választja el az Orosháza 91. sz. számú lelőhelytől, s korban részben fedik is egymást.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59313 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 93. lelőhely, Szentetornya, Cellár-tanya. (hrsz.: 0515/41-49) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+100, 404+450. Orosháza északi határrészén, a gádorosi műúttól délre található a lelőhely. DNy–ÉK-i irányban helyezkedik el. Hossza 600 méter. Nyugati széle a gádorosi úttól dél felé leágazó Szentetornyára visszavezető műúttól keletre 20 méterre, keleti széle a Cellár-tanyától délre 50 méterre található. Nagy területen gyűjtött Csányi Viktor 2007. szeptember 23-án szarmata és Árpád-kori edénytöredékeket.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59314 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 94. lelőhely, Szentetornya, Németh L.-tanya. (hrsz.: 0515/8–9, 47–50) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+100, 404+300. Orosháza északi határrészén található az DNy–ÉK-i irányú lelőhely, párhuzamosan az Orosháza 93. sz. lelőhellyel. Nyugati oldala a Németh L.-tanya vonalába esik, keleti oldala a Móricz-tanyától keletre 30 méterre található. Nagy területen gyűjtött Csányi Viktor szarmata és Árpád-kori leletanyagot 2007. szeptember 23-án.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59315 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 95. lelőhely, Szentetornya, Balogh-tanya. (hrsz.: 0499/19-20, 0510, 0515/13-15, 0515/25-26, 0515/51-52) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+150, 404+300. Orosháza északi határrészén található a lelőhely. A Szentetornyáról a gádorosi úthoz vezető műúttól zömmel keletre, egy kisebb kiemelkedő ÉK–DNy-i háton, illetve annak déli lejtőjén elnyúlva, a Mócsai-, a Balogh-, és a Csizmadia-tanya és a műút által határolt területen gyűjtött

Csányi Viktor nagy területen, közepes mennyiségű szarmata és Árpád-kori edénytöredékeket 2007. szeptember 29-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59316 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 96. lelőhely, Szentetornya, Zaharecz P.-tanya I. (hrsz.: 0515/13, 0515/25-26, 0515/51-52, 0516/12-14, 0517) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+200, 404+250. Orosháza északi határrészén, a gádorosi úttól délre, 800 méterre található a lelőhely. É–D-i irányban, a Zaharecz-tanyától északra és délre 200–200 méter a kiterjedése, a dűlőút keleti oldalára alig nyúlik át. Egy keskeny leletmentes sáv választja el az Orosháza 97. sz. lelőhelytől, mellyel iránya és kora is megegyezik. Közepes nagyságú területen, jó látási viszonyok mellett, kis mennyiségben szórványosan szarmata és Árpád-kori edénytöredékeket gyűjtött Csányi Viktor 2007. szeptember 29-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59317 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 97. lelőhely, Szentetornya, Zaharecz P.-tanya II. (hrsz.: 0516/12–14) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+400, 404+300. Orosháza északi határrészén a gádorosi úttól délre, a Zaharecz tanyától keletre, körülbelül 50 méterre egy É–D-i irányú kiemelkedésen, kis területen, néhány Árpád-kori fazék oldaltöredéket gyűjtötte Csányi Viktor 2007. szeptember 29-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59318 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 98. lelőhely, Szentetornya, Csapó Á.-tanya. (hrsz.: 0515/16-19, 27-30) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+050, 403+300. Orosháza északi határrészén, a Petőfi TSZ központi állattelepétől északra 500 méterre, a Csapó-tanyától délre 100 méterre található a lelőhely. É–D-i irányban a hossza 200 m, szélessége 150 m. Déli szélét, egy 30-40 méteres leletmentes sáv választja el az Orosháza 99. sz. lelőhelytől. Kis területen, nagy leletsűrűség mellett szarmata leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2007. október 13-án.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59319 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 99. lelőhely, Petőfi Tsz. Központ III. (hrsz.: 0515/30–34; 0518; 0519/3) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+100, 403+100. Orosháza északi határrészén, a Petőfi TSZ központi állattelepétől északra 250 méterre az Orosháza 98. sz. lelőhely déli végétől délre 30 méterre található a lelőhely. 200 méter szélességben ÉNy–DK-i irányban, nagy területen, és nagy leletsűrűség mellett szarmata leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2007. október 13-án.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59321 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 100. lelőhely, Petőfi Tsz. Központ IV. (hrsz.: 0516/24–32) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+450, 403+000. Orosháza északi határrészén, a Petőfi TSZ központi állattelepének keleti végénél elhaladó dűlőút keleti oldalán található a lelőhely. Nyugati széle a dűlőúttól keletre 30 méterre van. Kis területű, kis leletsűrűségű lelőhely, a TSZ központtól 300 méterre északkeletre. ÉNy–DK-i irányú, 150 méter hosszú. Csányi Viktor 2007. október 13-án szarmata és Árpád-kori edénytöredéket gyűjtött itt.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59322 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 101. lelőhely, Petőfi Tsz. Kiss I.-tanya. (hrsz.: 0524/18–43) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 621+300, 402+200. Orosháza északi határrészén a Petőfi TSZ központi állattelepe keleti oldala mellett elhaladó dűlőút és a gádorosi vasútvonal közti területen található a lelőhely. Nyugati széle a dűlőúttól keletre 100 méterre, a Kiss I.-tanya vonalában fut. Keleti széle a vasútvonallal közel párhuzamos, és a vasúti töltéstől nyugatra 200 méterre található. A nagy területű, É–D-i irányban futó 800 méter hosszú lelőhelyen, nagy mennyiségű szarmata leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2007. október 14-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59323 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 102. lelőhely, Petőfi Tsz. Központ II. (hrsz.: 0517, 0524/19–24) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+400, 402+440. Orosháza északi határrészén a Petőfi TSZ központi állattelepének keleti oldalán, az itt elhaladó dűlőúttól keletre található a lelőhely. A lelőhelyet a TSZ központ részben fedi. Ennek a lelőhelynek a folytatása a TSZ központ délkeleti oldalán dokumentált Orosháza 103. sz. lelőhely. Kis területen, alacsony leletsűrűség mellett szarmata edénytöredéket gyűjtött itt Csányi Viktor 2007. október 14-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59324 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel mindennemű földmunka során.

Orosháza 103. lelőhely, Petőfi Tsz. Központ I. (hrsz.: 0517, 0519/3, 0520/9, 0522/6) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+250, 402+250. Orosháza északi határrészén a Petőfi TSZ központi állattelepének délkeleti oldalán, az itt elhaladó dűlőúttól keletre található a lelőhely. A lelőhelyet a TSZ központ és egy erdősített terület is részben elfedi. Déli széle a TSZ központ déli oldalától 200 méterre délre található. A lelőhely ÉK–DNy-i irányban fut. Mivel iránya, és a leletanyag is nagy hasonlóságot mutat, feltételezhető, hogy az Orosháza 102. sz. lelőhellyel valójában egyazon lelőhely két végét képezik. Kis területen, közepes leletsűrűség mellett szarmata kori emlékanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2007. október 14-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59325 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 104. lelőhely, Petőfi Tsz. Fekete-tanya. (hrsz.: 0522/9-12, 16-24) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+100, 402+000. Orosháza északi határrészén a Fekete-tanyától keletre, a Petőfi TSZ központi állattelepétől délre található a lelőhely. Nyugati széle a Fekete-tanyától keletre 50 méterre, keleti széle a Petőfi TSZ központi állattelepének keleti végénél elhaladó dűlőúttól nyugatra 150 méterre van. É–D-i kiterjedése 200 méter. Közepes területen, közepes leletsűrűség mellett szarmata leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2007. október 20-án.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59326 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 105. lelőhely, Petőfi Tsz. Szvere I.-tanya. (hrsz.: 0517, 0522/12, 0524/2, 29-36) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 620+450, 402+120. Orosháza északi határrészén a Petőfi TSZ központi állattelepének délkeleti oldalától 200 méterre délre, az itt elhaladó dűlőúttól zömében keletre, azzal párhuzamosan található a lelőhely. Az út nyugati oldalára alig nyúlik át. Déli széle a Szvere-tanya északi vége, északi széle a TSZ központ délkeleti végéhez illeszkedő telepített erdősáv déli vonalába esik. 150 méter hosszú, 80 méter széles. Kis területen, és közepes leletanyag sűrűség mellett szarmata edénytöredékeket gyűjtött Csányi Viktor 2007. október 14-én.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59327 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 106. lelőhely, Szőke halom. (hrsz.: 0399/1-3) Térkép száma: 38-331 (EOV). Koordináták: 770+565, 133+196. Irodalmi adatok alapján egy ismeretlen korú halom ismert az orosházi út déli oldalán, a Szőkehalmi dűlőben, a térképen jelzett Dékis tanyától kb. 400 méterre keletre.⁹⁷

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 56764 azonosító szám alatt szerepel. A terület fokozott figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 107. lelőhely, Járásbíróság. (hrsz.: 3639) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 398+330, 624+600. Az Orosházi Újság 1924. július 6.-ai száma értesít arról, hogy a Járásbíróság épületének építése közben embercsontokat találtak. Miután a területen régi orosházi temető nincsen, így azok csak régészeti korúak lehetnek. A lelőhelyet Rózsa Zoltán jelentette (SzKJTM RégAd.: 368/2006). Itt az orosházi kerékpárút építését megelőzően 2008. folyamán az Ásatárs kft. kapott engedélyt megelőző feltárássra, de a közművek sokasága miatt a munkálatok nem hoztak eredményt (MMM RégAd.: 2735-2010). Leletanyagot a lelőhelyről egyáltalán nem ismerünk.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 57180 azonosító szám alatt szerepel.

Orosháza város belterületi részére a vastag kultúrréteg a jellemző, melyet át- meg átszönek a közművek. Így konkrét eredményhez jutni igen nehéz feladat. Mégis a földmunkák eme lelőhelyen is kiemelt figyelmet érdemelnek a későbbiekben.

Orosháza 108. lelőhely, Páskom-földek, Műszaki laktanya. (hrsz.: 7507) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 398+850–900, 622+350–400. A Páskom-földeket ÉNy–DK-i irányban átszelő homokdomb keleti lejtőjében Gyivicsán András 26 db középkori (XVI–XVII. század fordulója) pénzt talált 1970-71 körül. A pénzek egy része a tótkomlói általános iskolába került, majd onnét elkeveredtek. A területen a műszaki laktanya gyakorló területe volt. A pénzek helyét indukciós aknakutatóval átnézték, de nem találtak semmit sem. Nagy valószínűség szerint kijelenthető, hogy a lelőhely – legalábbis kincs értelemben mindenféleképpen – megsemmisült (SzKJTM RégAd.: 322/2005).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 50027 azonosító szám alatt szerepel.

⁹⁷ Bodnár 1938.; Rózsa 2001.

Miután a kincslelet a középkori Orosháza pusztulásának időpontjában került elásásra, így középkori szempontból fontosnak mondható. A már roncsolt területen a földmunkák ellenőrzését javasoljuk.

Orosháza 109. lelőhely, Bogárzó, Új Élet Tsz Faiskola. (hrsz.: 1939, 0335-0336, 0346/66-75, 0349, 0350/4-5) Térkép száma: 709–143. Koordináták: 624+900, 395+950. Régi múzeumi feljegyzés adatai alapján 1971-ben Nagy László orosházi lakos szárvágás közben Árpád-kori pénzt talált, s juttatott be a SzKJTM-ba. A lelőhely az Új Élet Tsz faiskolájának területe volt, de a kerítésen kívül. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a birtokunkban lévő 1:10.000 térkép 1971-ben készült, így a faiskola akkori határa ismert. Viszont a lelőhely pontosabb behatárolása nehézségekbe ütközik. Az is lehet, hogy szórvány leletről van szó a közeli országút miatt (SzKJTM RégAd.: 296/2004).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 47152 azonosító szám alatt szerepel.

A lelőhely ellenőrzése, határának esetleges pontosítása nem történt meg, ettől függetlenül a terület figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 110. lelőhely, Cseh-tanya. (hrsz.: 0507/15, 0508, 0509/2, 0509/11-14) Térkép száma: 709–112. Koordináták: 617+150, 407+500. A lelőhely a megyehatár és a régi göbolyhajtó út közötti területen, a Cseh-tanyától főként D-i és Ny-i irányban helyezkedik el. ÉK–DNy-i irányban nagy területen közepes leletsűrűség jellemezte a lelőhelyet, ahol Árpád-kori edénytöredékeket gyűjtött Csányi Viktor 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62678 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 111. lelőhely, Forgács-dűlő. (hrsz.: 0507/5–8) Térkép száma: 709–112. Koordináták: 617+100, 406+500. A lelőhely a Forgács-dűlő DNY-i részén található, a Muzsik-tanyától északra, mintegy 300 méterre. A K–Ny-i irányú 350-400 méter hosszú, 300 méter széles lelőhelyen szórványosan, kis mennyiségű szarmata kori leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62680 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 112. lelőhely, Pipis-dűlő, Muzsik-tanya. (hrsz.: 0505/16, 22-23) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 617+250, 405+100. A K–Ny-i irányú lelőhely a Pipis-dűlő északi részén, a Muzsik-tanyától D-re 100 méterre, a megyehatártól K-re 200 méterre található. Itt kis területen kis mennyiségű szarmata kori leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62682 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 113. lelőhely, Pipis-dűlő, Szalai-tanya. (hrsz.: 0505/18–26, 42-44) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 617+500, 405+000. A lelőhely a Pipis-dűlő DNy-i részén, a Mágocs-éri csatorna partján található. A megyehatárnál indul és közel 1 km hosszan lehet követni. A lelőhely a Mágocs-ér vonalát követi, 100-200 méter széles sávban gyűjtött Csányi Viktor nagy területen, közepes leletsűrűség mellett szarmata és Árpád-kori leletanyag 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62684 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 114. lelőhely, Pipis-dűlő. (hrsz.: 0505/27–32) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 618+000, 405+100. A lelőhely a Pipis-dűlő nevű határrész D-i oldalán helyezkedik el, és tulajdonképpen az Orosháza 113. sz. lelőhely folytatásának tekinthető. Attól egy 100 méteres leletmentes sáv választja el. A lelőhely azonban nem követi tovább a Mágocs-ér partvonalát, hanem ÉK–DNy-i irányban egy széles magaslaton helyezkedik el, melyet DNy-i irányból a Mágocs-ér határol. Nagy területen, közepes mennyiségű szarmata kori leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62688 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 115. lelőhely, Pipis-dűlő, Lévai-tanya I. (hrsz.: 0505/32–34, 37) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 619+450, 405+150. A lelőhely a Pipis-dűlő nevű határrész DK-i részén található. A Lévai-tanyától északra kb. 150-200 méterre kezdődik. A lelőhely egy kisebb kiemelkedésre lokalizálható. ÉK–DNy-i irányban 350 méter hosszan húzódik. Tulajdonképpen az Orosháza 115, 116, és 117. sz. lelőhelyek összetartoznak, egy nagyobb lelőhely kisebb egységei. A három lelőhely a Mágocs-ér egyik kanyarulatában helyezkedik el,

két oldalról is víz veszi őket körül. Közepes területen, kis mennyiségű szarmata és Árpád-kori leletanyagot gyűjtött itt Csányi Viktor 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62690 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 116. lelőhely, Pipis-dűlő, Lévai-tanya II. (hrsz.: 0505/34, 37–39) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 619+250, 405+100. A lelőhely a Pipis-dűlő nevű határrész DK-i részén található. A Lévai-tanyától ÉK-re, az Orosháza 115. sz. lelőhelytől K-re kb. 100 méterre kezdődik. ÉK–DNy-i irányban 250 méter hosszan húzódik. Tulajdonképpen az Orosháza 115, 116, és 117. sz. lelőhelyek összetartoznak, egy nagyobb lelőhely kisebb egységei. A három lelőhely a Mágocs-ér egyik kanyarulatában helyezkedik el, két oldalról is víz veszi őket körül. Közepes területen, kis mennyiségű szarmata kori leletanyagot gyűjtött itt Csányi Viktor 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62692 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 117. lelőhely, Pipis-dűlő, Lévai-tanya III. (hrsz.: 0505/36–38) Térkép száma: 709–114. Koordináták: 619+150, 405+000. A lelőhely a Pipis-dűlő nevű határrész DK-i részén található. A Lévai-tanyától K-re, az Orosháza 116. sz. lelőhelytől D-re kb. 80 méterre kezdődik. K–Ny-i irányban 100 méter hosszan húzódik. Tulajdonképpen az Orosháza 115, 116, és 117. sz. lelőhelyek összetartoznak, egy nagyobb lelőhely kisebb egységei. A három lelőhely a Mágocs-ér egyik kanyarulatában helyezkedik el, két oldalról is víz veszi őket körül. Kis területen, kis mennyiségű Árpád-kori leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62694 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 118. lelőhely, Vásárhelyi út, Ifj. Zalai tanya. (hrsz.: 0398/4, 7, 0403, 0408/2, 13–15) Térkép száma: 709–134, 709–141, 709–143. Koordináták: 620+650–621+000, 395+900–396+100. A lelőhely Orosháza város Ny-i határában helyezkedik el. A térképen is jelölt tanyától (térképen Orovecz- tanya, ma ifj. Zalai-tanya) Ny-ra a terület emelkedik. A Vásárhelyi út déli oldalán, az ott tervezett kerékpárút építéséhez kapcsolódóan egy magaslaton gyűjtöttünk szarmata kori edénytöredékeket kis számban (MMM RégAd.: 2739–2010). Ugyanitt, jóval nagyobb kiterjedésben találtunk Árpád-kori edénytöredékeket (egyik

darab avar-gyanús), melyek K-felé a tanyáig, dél felé a gyöp széléig – azaz a lapos területig –, s talán azon túl, míg Ny-felé 300-400 méter hosszan kerültek elő, szórványosan. A tervezett kerékpárút szempontjából is fontos megemlítenünk azt, hogy a Vásárhelyi út déli oldalán 20 méternyi szélességben elhanyagolt akácerdő húzódik, melynek területén nem állt módunkban terepbejárást folytatni, ugyanakkor nem kizárt, hogy az emelkedő térszínben a lelőhely szélesedik. Az út északi oldalán nem tudtunk terepet járni, mivel ott Rágyánszki János bekerített kertészete található. A lelőhely pedig erre a területre minden bizonnyal kiterjed. A leletanyag az SZKJTM Topográfiai Gyűjteményében található.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62630 azonosító szám alatt szerepel.

A lelőhelyet a Vásárhelyi út átszeli. Az útépítéssel kapcsolatos emberi beavatkozás nyomai ma is jól láthatóak, ezzel számolni kell a későbbiekben. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 119. lelőhely, Vásárhelyi út, Dér-telep. (hrsz.: 0398/7, 0399/12-14, 0401, 0402/4, 0403, 0406/4, 0407, 0408/12–15) Térkép száma: 709–134. Koordináták: 620+300–620+750, 395+600–900. A lelőhely Orosháza város Ny-i határában helyezkedik el. Itt, Dér István bekerített építőipari telepétől közvetlenül K-re és északra nehéz körülmények között gyűjtöttünk avar és Árpád-kori edénytöredékeket a Vásárhelyi út mellett tervezett kerékpárút területét érintő terepbejárásunk alkalmával 2009-ben (MMM RégAd.: 2739-2010). A lelőhelyet északról egy homokos partos rész, míg dél felől a gyöp zárja le. Eme utóbbi területre, az Orosháza 118. sz. lelőhelyhez hasonlóan nagy valószínűség szerint kiterjed a lelőhely, amelytől mintegy 150-200 méteres leletmentes sáv választja el. A leletanyag az SZKJTM Topográfiai Gyűjteményében található.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62632 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel mindennemű földmunka során.

Orosháza 120. lelőhely, Községporta, Kisfaludy u. II. (hrsz.: 1409) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 623+150–200, 396+800–870. 2009. nyarán régészeti terepbejárást folytattunk Orosháza város szennyvízcsatorna-hálózatának fejlesztéséhez kapcsolódóan. A Kisfaludy utca és a Dankó utca szögletében néhány Árpád-kori edénytöredéket gyűjtöttünk. A területen uralkodó rossz látási viszonyoknak köszönhetően a lelőhely határának pontos körülhatárolása nehézségekbe ütközött. Az Orosháza 76. sz. lelőhely közelsége felveti a két

lelőhely összetartozásának lehetőségét (SZKJTM RégAd.: 439/2009). A leletanyag az SZKJTM Topográfiai Gyűjteményében található.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 72995 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során, a lelőhely kiterjedésének pontosítása szükséges.

Orosháza 121. lelőhely, Szentetornya, Szilágyi Erzsébet utca. (hrsz.: 10288/2, 10289, 10290) Térkép száma: 709–123. Koordináták: 621+080, 401+150. 2009. nyarán régészeti terepbejárást folytattunk Orosháza város szennyvízcsatorna-hálózatának fejlesztéséhez kapcsolódóan. Orosháza Szentetornya városrészében, a Szilágyi Erzsébet utcában egy terepbejárásra alkalmas kicsiny telken, egy kisebb kiemelkedésen gyűjtöttünk hosszas keresgélés után 2 db őskori edénytöredéket, a Léniától mintegy 100 méteres távolságra. A lelőhely kiterjedését megállapítani a beépítettség és a buja vegetáció miatt nem lehetett (SZKJTM RégAd.: 439/2009). A leletanyag az SZKJTM Topográfiai Gyűjteményében található.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 72997 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során, a lelőhely kiterjedésének pontosítása szükséges.

Orosháza 122. lelőhely, Bónumi földvár. (hrsz.: 1369, 7293/2, 7470/1-3, 7471-7472, 7501-7503, 7504/1-3, 7844-7847, 7966-7968, 7973-7992, 7993/1-3, 7994, 7995/1-2, 7996-8009, 8011, 8012/1-2, 8013/1, 8014, 8017/1-2, 8130/3-5, 8131/1-5, 8132/2, 8132/4-10, 8133/1-2, 8134/1-2, 8134/8-9, 8135-8139, 11501-11504, 11508-11515, 11526/2-3, 0424/5-7, 0424/14, 0426/1, 0426/6, 0427/1-4, 0428, 0429/2-3, 0429/7, 0429/9-13, 0429/28-32) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 621+700–622+400, 397+700–398+800. Orosháza központi területrésze és Gyopárosfürdő között található egy hatalmas méretű földvár, melyet légifelvételek tanulmányozásával Rózsa Zoltán lokalizált (SZKJTM RégAd.: 437/2009).⁹⁸ A földvár területe jelentős mértékben fedett: laktanya, vasút, Napsugár utca nyaralói. Másik részük pedig szinte teljesen elpusztult: Béke Tsz homokbánya, egykori kubikos gödrök, illetve a laktanya harckocsi gyakorlótere.

Ezért az egykori folyómedrek közé ékelődő földvár területén végzett terepbejárások ez idáig nem jártak eredménnyel, területéről eddig régészeti leletanyag nem került elő. A kutatási

⁹⁸ Rózsa 2010b.; Rózsa Sa.; Rózsa–Fejes–Lichtenstein Sa.

eredmények alapján a földvár bronzkori, s mindenféleképpen az Orosháza 47. sz. lelőhellyel együtt értelmezendő, s mint ilyen Orosháza és Gyopárosfürdő helytörténeti turisztikai erősségét jelenti.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 72999 azonosító szám alatt szerepel. A földvár területe fokozott védelmet kíván!

Orosháza 123. lelőhely, Kakasszéki-ér. (hrs.: 0480/3) Térkép száma: 709–132. Koordináták: 617+700, 399+540. Orosháza nyugati határában, a szentesi országúttól északra mintegy 500 méterre, a Kakasszéki-eret kísérő dombhát és a megyehatár közötti területen Rózsa Zoltán gyűjtött szarmata kori edénytöredékeket és római teguladarabokat 2010. nyarán (SzKJTM RégAd.: 455/2010). A leletek a SzKJTM-ba kerültek.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában azonosító szám nélkül szerepel. A terület fokozott figyelmet érdemel a földmunkák során, a lelőhely kiterjedésének pontosítása szükséges.

Orosháza 124. lelőhely, Hosszú sori ugarok I. (hrs.: 090/11–12, 097, 099/70–72) Térkép száma: 709–231. Koordináták: 631+050, 400+430. Az Orosháza–Csorvás közötti szélessávú gerinchálózat nyomvonalán 2007. évben Szatmári Imre által végzett terepbejárás nyomán megismert lelőhely Orosháza keleti, Monor határrészén helyezkedik el (MMM RégAd.: 2675-2008). Itt, a Harangos-ér igen jelentős ágának északi partján, az egykori Göbolyhajtó út szomszédságában szarmata kori edénytöredékek kerültek elő. A töredékek a MMM-ba kerültek.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 60600 azonosító szám alatt szerepel.

A terepbejárás alkalmával nem sikerült a lelőhely pontos kiterjedését megállapítani, az adatok csak hozzávetőlegesek. Ettől függetlenül a terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 125. lelőhely, Hosszú sori ugarok II. (hrs.: 090/12, 097, 099/67–69) Térkép száma: 709–231. Koordináták: 631+330, 400+470. Az Orosháza–Csorvás közötti szélessávú gerinchálózat nyomvonalán 2007. évben Szatmári Imre által végzett terepbejárás nyomán megismert lelőhely Orosháza keleti, Monor határrészén helyezkedik el (MMM RégAd.: 2675-2008). Itt, a Harangos-ér igen jelentős ágának északi partján, az egykori Göbolyhajtó út szomszédságában őskori kori edénytöredékek kerültek elő. A töredékek a MMM-ba kerültek.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 60604 azonosító szám alatt szerepel.

A terepbejárás alkalmával nem sikerült a lelőhely pontos kiterjedését megállapítani, az adatok csak hozzávetőlegesek. Ettől függetlenül a terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során. Az Orosháza 124. sz. lelőhellyel a bizonytalanságok miatt ugyan összefügghet, mégis az eltérő korszakolás miatt külön szám alatt szerepel a lelőhely.

Orosháza 126. lelőhely, Hosszú sori ugarok III. (hrsz.: 090/12–13, 097, 099/56–57, 59–65) Térkép száma: 709–231. Koordináták: 631+760, 400+550. Az Orosháza–Csorvás közötti szélessávú gerinchálózat nyomvonalán 2007. évben Szatmári Imre által végzett terepbejárás nyomán megismert lelőhely Orosháza keleti, Monor határrészen helyezkedik el (MMM RégAd.: 2675–2008). Itt, a Harangos-ér igen jelentős ágának északi partján, az egykori Göbolyhajtó út szomszédságában őskori, szarmata és Árpád-kori edénytöredékek kerültek elő. A töredékek a MMM-ba kerültek.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 60606 azonosító szám alatt szerepel.

A terepbejárás alkalmával nem sikerült a lelőhely pontos kiterjedését megállapítani, az adatok csak hozzávetőlegesek. Ettől függetlenül a terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 127. lelőhely, Hosszú sori ugarok IV. (hrsz.: 090/9, 093, 096/4, 097, 099/46–56) Térkép száma: 709–231. Koordináták: 632+140, 400+560. Az Orosháza–Csorvás közötti szélessávú gerinchálózat nyomvonalán 2007. évben Szatmári Imre által végzett terepbejárás nyomán megismert lelőhely Orosháza keleti, Monor határrészen helyezkedik el (MMM RégAd.: 2675–2008). Itt, a Harangos-ér igen jelentős ágának északi partján, az egykori Göbolyhajtó út szomszédságában Árpád-kori edénytöredékek kerültek elő. Az Orosháza 126. sz. lelőhelytől földrajzilag elkülönül. A töredékek a MMM-ba kerültek.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 60607 azonosító szám alatt szerepel.

A terepbejárás alkalmával nem sikerült a lelőhely pontos kiterjedését megállapítani, az adatok csak hozzávetőlegesek. Ettől függetlenül a terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 128. lelőhely, Bónumi-tanyák, Csík-tanya. (hrsz.: 0436/10, 23, 0437, 0440/4, 0444/3) Térkép száma: 709–141. Koordináták: 621+400, 397+850. Orosháza, Bónum határrészen újonnan nyitandó homokbánya területén végzett terepbejárást Szatmári Imre 2005. márciusában (MMM RégAd.: 2674-2008). Itt, a kijelölt terület közepén, lévő régi Csík-tanya környezetében, az itt lévő legmagasabb kiemelkedés tetején és lejtőin 100x100 méteres területen gyűjtött őskori/népvándorlás kori edénytöredékeket. A leletek a MMM gyűjteményét gazdagítják.

Az Orosháza 10. sz. lelőhely kiterjedése teljesen bizonytalan, így a nyugati záródása is. Ugyan őskori és szarmata kori edénytöredékek is kerültek elő itt, ám azok mindegyike bizonytalan körülmények közül származik. az Orosháza 10. sz. lelőhelyet az Árpád-kori Orosháza lelőhelyeként tartjuk számon, így ezt a lelőhelyet attól különválasztottuk.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 1497 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 129. lelőhely, Szőkehalmi-dűlő, Dékis-tanya. (hrsz.: 0402/6) Térkép száma: 38-331 (EOV). Koordináták: 770+135, 133+235. A Szőkehalmi-dűlőben, az orosházi műúttól 400 méterre délre, a megyehatártól mintegy 120 méterre nyugatra, a Dékis-tanyába vezető földúttól 50 méterre keletre található a lelőhely. Korábbi terepbejárási és topográfiai munkák a lelőhelyet tévedésből Csongrád-megyei (székkutasi) lelőhelyek között szerepeltetik (MFM RégAd. 3713, 3714). 2009-ben Lőrinczy Gábor gyűjtött itt szarmata kori edénytöredékeket, melyek a hódmezővásárhelyi múzeum gyűjteményébe kerültek. Jelenleg leltározatlanok.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 33803 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza 130. lelőhely, Székács-major. (hrsz.: 0759/3) Térkép száma: 709–121. Koordináták: 625+100–220, 408+550–600. Nagyszénástól délre található a lelőhely. A Hajdúvölgy egykori déli, magas partvonulatának belső részén, a Dózsa központtól a Székács-majorba vezető út északi oldalán, a Nagyszénás, Czabán u. folytatását jelentő földúttól keletre, kb. 100-150 m-re kerültek elő azok a leletek, melyeket Gyenge Antal 2003-ban beadott az SzKM topográfiai gyűjteményébe. A gyűjtött leletanyag Árpád-kori edény- (főként bogrács-) töredékekből áll. Az egyik darab vastag, kézzel formált, jellegében azonban távol áll a népvándorlaskori anyagtól, valószínűleg az is Árpád-kori (Gyenge Antal és Kulcsár László terepbejárása 2000. február 22-én; SzKM RégAd.: 261/2003).

A lelőhelyet Gyenge Antal nagyszénási lelőhelyként írta le még akkor is, ha annak ismert részlete csak orosházi területre esik is. Ezért ez a lelőhely Nagyszénás 35. szám alatt fut, hiszen minden bizonnyal átnyúlik szénási területre is. De éppen az elmondottak alapján szerepeltetjük az orosházi régészeti lelőhelyek sorában is. A lelőhely ellenőrzése, határának esetleges pontosítása nem történt meg, ettől függetlenül a terület figyelmet érdemel a földmunkák során.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 51907 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza, 131. lelőhely, Hajdú-ér-Görbedi-csatorna, Csorvási határ. (hrsz.: 0733/55-72, 0735, Csorvás: 024/2). Térkép száma: 709–124. Koordináták: 629+000, 405+550. Orosháza keleti határrészén található a lelőhely, a Hajdú-ér-Görbedi-csatorna nyugati, magas partján. Itt Tóth Tibor gyűjtött őskori/avar kori edénytöredékeket. A lelőhely beazonosítása nem történt meg, de a bevezetőben említettek miatt szerepeltetjük a listán. A lelőhely a meder közelsége miatt ugyanis fokozottabban ki van téve pusztulásnak.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában tehát azonosító szám nélkül szerepel. A hatástanulmányba a hivatallal történt egyeztetés után került föl. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Orosháza, 132. lelőhely, Sertéstelep. (hrsz.: 0169, 0170/3, 0288, 0289, 0312/44-46) Térkép száma: 709–144 Koordináták: 627+560, 395+710. Az Orosháza–Kaszaper közötti műút mellett lévő sertéstelep ÉNy-i oldalán kb. 170x100 méteres körzetben gyűjtött Szatmári Imre őskori edénytöredékeket 2008. folyamán (SzKJTM RégAd.: 463/2010). A lelőhely pontos kiterjedése nem ismert. Tekintettel arra, hogy a helytől DK-felé mintegy 700 méterre jelentős folyómeder húzódik, melynek ÉNy-i partja is magasan kiemelkedő, elképzelhető, hogy a lelőhely erre a folyómederre támaszkodik, s ez esetben a lelőhely szélessége meghaladhatja a 600 métert is. A meglévő sertéstelep miatt a terület nem bejárható.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59502 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

ÁTNYÚLÓ RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

Az alábbiakban olyan régészeti lelőhelyek felsorolása következik, melyek átnyúlnak orosházi területre is. Topográfiai besorolásukat meghagytuk, a leírásokban csak az orosházi helyrajzi számok szerepelnek.

Csorvás 161. lelőhely, Békési út és orosházi út szöge. (hrsz.: 02, 048, 051/14, 43, 052/4, 0703/3) Térkép száma: 709–213. Koordináták: 631+680, 404+550. A falutól 4,4 km-re Ny-ra (ha Csorvásról Orosháza felé megyünk a 47-es főúton) az első kanyar után, a második kanyar előtt, közvetlenül az út mellett (É-ra) van egy tanya. Itt található a lelőhely, ami át is nyúlik Orosháza területére, ugyanis a közigazgatási határ pont felezi azt. A terület az út felé lejt.

A 80x70 m-es területen Körös-kultúrába tartozó körömcsípett oldaltöredékeket, egy vulkáni üveg pengét és szarmata kori szürke kopott edénytöredékeket gyűjtötte.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 1096 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel minden földmunka során.

Gádos 13. lelőhely, Varga-tanya, Megyehatár. (hrsz.: 0509/6-7) Térkép száma: 709–112. Koordináták: 617+150, 407+250. A lelőhely a régi Göbolyhajtó úttól DNy-ra található, a Göbolyhajtó utat is keresztező keskeny, mintegy 100 méter széles, 1000 méter hosszú ÉK–DNy-i irányú magaslaton, a Varga-tanyától DNy-ra, mintegy 400 méterre. A lelőhely továbbhúzódik Csongrád megye területére. Kis területen, jó látási viszonyok között, kis mennyiségű Árpád-kori leletanyagot gyűjtött Csányi Viktor 2008. márciusában.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 62674 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Kardoskút 5. lelőhely, Szabó-lapos II. (hrsz.: 0278/1, 0288) Térkép száma: 709–411. Koordináták: 631+450, 391+380. A lelőhely az Orosháza–Kaszaper közötti műút, és az abból ÉK-felé kiágazó pusztaföldvári bekötőút találkozásától ÉNy-ra, 800 méterre helyezkedik el. Teljes kiterjedése nem ismert, a geográfiai viszonyok alapján a legnagyobb része a műúttól nyugatra esik. Itt Szatmári Imre gyűjtött késő középkori edénytöredékeket 2008. folyamán

(SzKJTM RégAd.: 463/2010). Véleménye szerint a lelőhely azonos lehet a Kovalovszki Júlia által lokalizált Szőlős faluval.⁹⁹

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 31491 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Kardoskút 18. lelőhely, Tatársánci iskola. (hrsz.: 0257/13, 0288) Térkép száma: 709–233. Koordináták: 631+250, 391+920. Az Orosháza–Kaszaper közötti műút és az abból a Nagytatársánc felé kiágazó műút északi szögletében lévő egykori iskola romos épületétől ÉNy-ra, szinte az iskolától kezdődően helyezkedik el a lelőhely, de teljes kiterjedése nem ismert. Itt őskori és szarmata kori edénytöredékeket gyűjtött Szatmári Imre 2008. februárjában (SzKJTM RégAd.: 463/2010)

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59500 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Kardoskút 19. lelőhely, Kaszaperi útfél. (hrsz.: 0211/22, 0288) Térkép száma: 709–144. Koordináták: 628+900, 394+250. A lelőhely az Orosháza–Kaszaper közötti műút mentén található, az attól nyugatra lévő Horváth-tanya ÉNy-i oldalán. A lelőhely teljes kiterjedése nem ismert, de bizonyos, hogy egy K–Ny-i irányú, keskeny érmeder déli magasabban fekvő partvonulatát foglalja el. A lelőhelyen szarmata edénytöredékeket gyűjtött Szatmári Imre 2008-ban (SzKJTM RégAd.: 463/2010).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 59501 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

Nagyszénás 47. lelőhely, Pálmátér, Csákói határút. (hrsz.: 0765/1) Térkép száma: 609–344. Koordináták: 627+150–400, 413+550–700. A nagyszénási határ K-i szélén, a Pálmátéren van a lelőhely, a csákói határút Ny-i oldalán, a kondorosi országúttól 3,4 km-re É-ra. Gyenge Antal a lelőhelyet egy ér északi partján említi (2003. április 13.), amely ér északi partján 200x100-150 m-es szakaszon gyűjtött szarmata kori edénytöredékeket. A gyűjtött anyagban egy kézzel formált avar kori (?) bográcsfűl is található.

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 51898 azonosító szám alatt szerepel.

⁹⁹ Kovalovszki 1965. 180.

A lelőhely ellenőrzése, határának esetleges pontosítása nem történt meg, ettől függetlenül a terület figyelmet érdemel a földmunkák során.

Székkutas 182. lelőhely, Kakasszéki-dűlő, Kakasszéki-tó. (hrsz.: 0462/37-45). Térkép száma: 38-331 (EOV). Koordináták: 768+048, 135+560. A lelőhely a Kakasszéki tó keleti partján található. A nyugati széle közvetlenül a tó partjáig követhető, északi és keleti széle átnyúlik a megyehatáron. Déli széle a Kakasszéki tavon lévő töltésen keresztül vezető úttól délre 50 méterre húzódik. Északi szélét pontosan nem lehetett megállapítani, mert a lelőhely a műveletlen területek alatt is folytatódott. Déli részében főleg avar, középső részén szarmata, míg északi részén szarmata és Árpád-kori leletanyagot gyűjtött a terepbejárást végző Sóskuti Kornél 2004 folyamán (MFM RégAd. 4368).

A lelőhely a KÖH lelőhelynyilvántartó adatbázisában 48816 azonosító szám alatt szerepel. A terület kiemelt figyelmet érdemel a földmunkák során.

IRODALOM- ÉS RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

Acta ArchHung = Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest

ActBiol = Acta Biologica, Budapest

ArchÉrt = Archaeologiai Értesítő, Budapest

ArchÉrt 1893. = A Magyar Nemzeti Múzeum Régiségtárának gyarapodása. *ArchÉrt* 13 (1893) 449.

ArchÉrt 1894. = A Magyar Nemzeti Múzeum Régiségtárának gyarapodása. *ArchÉrt* 14 (1894) 86.

ArchÉrt 1940. = Banner János: Hódmezővásárhely-Tatársánc. *ArchÉrt* 1940. 15.

ArchÉrt 1954. = Zalotay Elemér: Orosháza-Rákóczi-telep. *ArchÉrt* 81 (1954) 81.

ArchÉrt 1955a = Olasz Ernő: Orosháza-Ravasz tanya. *ArchÉrt* 82 (1955) 96.

ArchÉrt 1955b = Olasz Ernő: Orosháza-Orosházi tanyak-Vasútállomás. *ArchÉrt* 82 (1955) 102.

ArchHung = Archaeologica Hungarica, Budapest

Awarenzeit = Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa. Hg.: József Szentpéteri. *Varia Archaeologica Hungarica*. XIII/1-2. Budapest 2002.

Bakay 1971. = Bakay K.: A régészeti topográfia munkálatai Békés megyében 1969-ben. *BMMK* 1 (1971) 135–153.

Bálint 1991. = Bálint, Csanád: Súdungarn im 10. Jahrhundert. Studia Archaeologica XI. Budapest 1991.

Bándi 1968. = Bándi Gábor: A dunántúli mészbetétes edények népének Kelet-magyarországi kapcsolatai. JPMÉ XIII (1968)

Banner 1939. = Banner János: A hódmezővásárhelyi Nagytatársánc. Dolg 15 (1939) 93–114.

Banner 1941. = Banner János: A kőkori élet Békés vármegyében. Gyulai dolgozatok 4. Gyula 1941.

BÉ = Békési Élet, Békéscsaba

Bodnár 1938. = Bodnár Béla: Hódmezővásárhely domborzati viszonyai I. Kézirat.

Bognár-Kutzián 1972. = Bognár-Kutzián, Ida: The Early Copper Age Tiszapolgár Culture in the Carpathian Basin. Budapest 1972.

BRMTÉ = A Békésvármegyei Régészeti és Mívelődéstörténelmi Társulat Évkönyve, Békéscsaba

BSz = Barbarikumi Szemle, Szeged

Beck 1981. = Beck Zoltán: Adalékok Bakó József és Implom József kapcsolatához. BÉ 4 (1981) 499–502.

Bóna 1965. = Bóna István: Későrómai és népvándorlás korszak. In.: Orosháza története, Orosháza, 1965. 114–135. Szerk.: Nagy Gyula.

Csallány 1961. = Csallány Dezső: Archäologische Denkmäler der Gepiden im Mitteldonaubecken (454–568 u. Z.). Archaeologia Hungarica 38. Budapest 1961.

CsMK = Csongrád Megyei Könyvtár, Szentes–Hódmezővásárhely.

Dienes 1965. = Dienes István: A honfoglaló magyarok. In: Orosháza története és néprajza. Orosháza, 1965. 36–174. Szerk.: Nagy Gyula.

Dienes 1974 = Dienes István: A honfoglaló magyarok. Budapest 1974.

Dolg = Dolgozatok a Magyar Királyi Ferencz József Tudományegyetem Régiségtudományi Intézetéből, Szeged

Farkas 1962. = Farkas, Gyula: Anthropological analysis of the Arpadian Age population of Orosháza-Rákóczi telep. ActBiol 8 (1962) 221–236.

FÉK 1962. = Fehér Géza–Éry Kinga–Kralovánszky Alán: A Közép-Duna-medence magyar honfoglalás-és kora Árpád-kori sírleletei. Régészeti Tanulmányok II., Budapest, 1962.

Gazdapusztai 1959 = Gadapusztai Gyula: A gyopárosi kora vaskori kardlelet vallástörténeti vonatkozásai. SzKMÉ 2 (1959) 13–29.

Haan 1876. = Haan Lajos: A békésmegyei múzeumban lévő némely kő és bronzkori tárgyak ismertetése. BRMTÉ 1875/6 (1876) 34–42.

Hampel 1892. = Hampel József: A bronzkor emlékei Magyarhonban II. Budapest 1892.

Hampel 1907 = Hampel József: Újabb tanulmányok a honfoglalási kor emlékeiről. Budapest 1907.

Hrsz = Helyrajzi szám

HTJM = Hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum

Juhász 1972. = Juhász Irén: Az Orosháza-gyopárosi szkítakori temető. ArchÉrt 1972. 214–222.

Juhász 1995. = Juhász, Irén: Awarenzeiliche Gräberfelder in der Gemarkung Orosháza In: Monumenta Avarorum Hungarica 1 (1995)

JPMÉ = A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, Pécs

Kalicz 1965. = Kalicz Nándor: Orosháza és környéke az őskorban. In: Orosháza története és néprajza. Orosháza, 1965. 93–102. Szerk.: Nagy Gyula.

Kovalovszki 1965. = Kovalovszki Júlia: Orosháza és környéke a magyar középkorban. In.: Orosháza története és néprajza, Orosháza, 1965. 175–203. Szerk.: Nagy Gyula.

KÖH = Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

Lichtenstein 2006a. = Lichtenstein László: Kora avar sírok Orosháza-Bónumból. – Early avarian graves of Orosháza-Bónum. SzKMÉ 8 (2006) 131–146.

Lichtenstein 2006b. = Lichtenstein László: Középvár kori magányos női temetkezés Orosházáról. – Mittelawarenzeitliches frauengrab aus Orosháza. SzKMÉ 8 (2006) 147–156.

Lichtenstein–Rózsa 2008. = Lichtenstein László – Rózsa Zoltán: Bronzkori csalfintaságok a középkori Kaszaper területén. MKCSM 2007 (2008) 43–65.

Lichtenstein–Rózsa–Tugya 2006. = Lichtenstein László – Rózsa Zoltán – Tugya Beáta: Adatok a XII. század végi Orosháza iparához. Egy csontmegmunkáló műhely hulladékanyaga. — Angaben zur Industrie von Orosháza Ende des 12. Jahrhunderts. Abfälle einer Beinschnitzwerkstatt. „Hadak útján” – Népeségek és iparok a népvándorlás korában. Nagykovácsi 2006, 273–286. Szerk.: Újlaki Pongrácz Zsuzsánna.

Lsz = Leltári szám

Majláth 1890. = Majláth Béla: Az orosházai sírmező. ArchÉrt 10 (1890) 417–423.

MFM = Móra Ferenc Múzeum, Szeged

MFMÉ–StudArch = Móra Ferenc Múzeum Évkönyve, Studia Archaeologica, Szeged

MKCSM = Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében, Szeged

MMM = Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba

MNM = Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

Mócsy 1965. = Mócsy András: A kora római időszak. In.: Orosháza története és néprajza. Orosháza, 1965.103–113. Szerk.: Nagy Gyula.

Mozsolics 1985. = Mozsolics, Amália: Bronzefunde aus Ungarn. Budapest 1985.

MTA = Magyar Tudományos Akadémia

Nagy s.a. = Nagy Dániel Sándor: Az Orosházi-tanyák MÁV homokbánya szarmata temetője (Egyetemi szakdolgozat. JATE BTK 2003.).

Nagy 1893. = Nagy Géza: Magyarhoni lovassírok. ArchÉrt 13 (1893) 225.

Olasz 1955. = Olasz Ernő: Szkíta-szarmata sírlelet és egyéb megfigyelések a székkutasi Sóstó partján. SzKMÉ 1 (1955) 7–10.

Olasz 1955a. = Olasz Ernő: Középkori gödör Kardoskúton. SzKMÉ 1 (1955) 11–14.

Olasz 1959. = Olasz Ernő: Elpusztult XI–XVI. századi falvak Kardoskút, Tótkomlós és Békéssámson határában. SzKMÉ 2 (1959) 31–39.

Olasz 1959.b = Olasz Ernő: Leletmentő ásatások orosháza környékén. Bronzkori telep és Árpád-kori temető Orosháza határában. SzKMÉ 2 (1959) 1–4.

Párducz 1931. = Párducz Mihály: A nagy Magyar Alföld római kori leletei. — Römerzeitliche Funde des Großen ungarischen Alföld. Dölg. 7 (1931) 74–186.

Párducz 1941. = Párducz Mihály: A szarmatakor emlékei Magyarországon I. — Denkmäler aus der Sarmatenzeit Ungarns I. ArchHung 25. 1941

Párducz 1950. = Párducz Mihály: A szarmatakor emlékei Magyarországon III. — Denkmäler aus der Sarmatenzeit Ungarns III. ArchHung 30 1950

Párducz 1959. = Párducz, Mihály: Archäologische Beiträge zur Geschichte der Hunnenzeit in Ungarn. ActaArchHung 11. (1959) 309–399.

RégAd. = Régészeti Adattár

RégFüz Régészeti Füzetek Ser. I. Budapest

RégFüz 1958. 52. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Rákóczi telep. Régészeti kutatások az 1956. évben. Régészeti Füzetek 9 (1958) 52.

RégFüz 1959. 44. = Gazdapusztai Gyula: Orosháza-Kakasszék. Régészeti kutatások az 1958. évben. Régészeti Füzetek 11 (1959) 44.

RégFüz 1959. 44. = ifj. Olasz Ernő: Orosházi tanyák–Vasútállomás. Régészeti kutatások az 1958. évben. Régészeti Füzetek 11 (1959) 44.

RégFüz 1961. 16. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Bónum. Régészeti kutatások az 1960. évben. Régészeti Füzetek 14 (1961) 16.

RégFüz 1961. 45. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Bónum. Régészeti kutatások az 1960. évben. Régészeti Füzetek 14 (1961) 45.

RégFüz 1961. 86. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Cinkus. Régészeti kutatások az 1960. évben. Régészeti Füzetek 14 (1961) 86.

RégFüz 1962. 89. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Bónum. Régészeti kutatások az 1961. évben. Régészeti Füzetek 14 (1961) 89.

RégFüz 1962. 43. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Aradi út. Régészeti kutatások az 1961. évben. Régészeti Füzetek 15 (1962) 43.

RégFüz 1962. 43. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Béke Tsz. Régészeti kutatások az 1961. évben. Régészeti Füzetek 15 (1962) 43.

RégFüz 1962. 61–62. = Dienes István: Orosháza. Régészeti kutatások az 1961. évben. Régészeti Füzetek 15 (1962) 61-62.

RégFüz 1962. 89. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Kristó féle téglagyár.. Régészeti kutatások az 1961. évben. Régészeti Füzetek 15 (1962) 43.

RégFüz 1962. 15. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Ravasz-tanya. Régészeti kutatások az 1961. évben. Régészeti Füzetek 15 (1962) 15.

RégFüz 1964. 47. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Csizmadia-lapos. Régészeti kutatások az 1961. évben. Régészeti Füzetek 17 (1964) 47.

RégFüz 1964. 43. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Monor. Régészeti kutatások az 1963. évben. Régészeti Füzetek 17 (1964) 43.

RégFüz 1965. 40. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Cinkus. Régészeti kutatások az 1960. évben. Régészeti Füzetek 18 (1965) 40.

RégFüz 1966. 50. = ifj. Olasz Ernő: Orosháza-Monor. Régészeti kutatások az 1966. évben. Régészeti Füzetek 20 (1966) 50.

RégFüz 1970. 69-70. = Juhász Irén: Orosháza-Mécsesdomb. Régészeti kutatások az 1969. évben. Régészeti Füzetek 23 (1970) 69–70.

RégFüz 1970. 11. = Juhász Irén: Orosháza-Gyopáros. Régészeti kutatások az 1969. évben. Régészeti Füzetek 23 (1970) 11.

RégFüz 1971. 11. = Juhász Irén: Orosháza-Gyopáros. Régészeti kutatások az 1970. évben. Régészeti Füzetek 24 (1971) 11.

RégKut = Régészeti Kutatások Magyarországon. — Archaeological Investigations in Hungary, Budapest

RégKut 2001. 159/a. = Szatmári Imre: Orosháza-Gádorosi út, Nyíri-dűlő. Régészeti Kutatások Magyarországon 1998. — Archaeological Investigations in Hungary. 1998. Budapest 2001. 159.

RégKut 2001. 159/b. = Szatmári Imre: Orosháza-Osztott földek, Új út. Régészeti Kutatások Magyarországon 1998. — Archaeological Investigations in Hungary 1998. Budapest 2001. 159.

RégKut 2001. 159/c. = Szatmári Imre: Orosháza-Szénási út, Benedek-tanya. Régészeti Kutatások Magyarországon 1998. — Archaeological Investigations in Hungary 1998. Budapest 2001. 159.

RégKut 2001. 159/d. = Szatmári Imre: Orosháza Régészeti Kutatások Magyarországon 1998. — Archaeological Investigations in Hungary 1998. Budapest 2001. 159.

RégKut 2004. 265–266. = Rózsa Zoltán: Orosháza, Virágos-dűlő. Régészeti Kutatások Magyarországon 2003. — Archaeological Investigations in Hungary 2003. Budapest 2004. 265–266.

RégKut 2005a. 259. = Rózsa Zoltán: Orosháza, Bónum, Faluhely. Régészeti Kutatások Magyarországon 2004. — Archaeological Investigations in Hungary 2004. Budapest 2005. 259.

RégKut 2005b. 260. = Rózsa Zoltán: Orosháza-Községporta, Kisfaludy u. Régészeti Kutatások Magyarországon 2004. — Archaeological Investigations in Hungary 2004. Budapest 2005. 260.

RégKut 2005c. 260. = Rózsa Zoltán: Orosháza, Springer-dűlő, Borsos-tanya. Régészeti Kutatások Magyarországon 2004. — Archaeological Investigations in Hungary 2004. Budapest 2005. 260.

RégKut 2005d. 260. = Rózsa Zoltán: Orosháza, Vásárhelyi út, Szűcs-tanya. Régészeti Kutatások Magyarországon 2004. – Archaeological Investigations in Hungary 2004. Budapest 2005. 260.

RégKut 2005e. 260. = Huszár Edit: Orosháza, Vásárhelyi út. Régészeti Kutatások Magyarországon 2004. – Archaeological Investigations in Hungary 2004. Budapest 2005. 260.

RégKut 2006a. 294. = Rózsa Zoltán: Orosháza, Bónum, Faluhely. Régészeti Kutatások Magyarországon 2005. – Archaeological Investigations in Hungary 2005. Budapest 2006. 294.

RégKut 2006b. 294. = Gyucha Attila: Orosháza, Bónum, Régi téglagyár. Régészeti Kutatások Magyarországon 2005. – Archaeological Investigations in Hungary 2005. Budapest 2006. 294.

RégKut 2007. 251. = Gyucha Attila: Orosháza-Bónum, Téglaár. Régészeti Kutatások Magyarországon 2006. – Archaeological Investigations in Hungary 2006. Budapest 2007. 251.

RégKut 2008. 257. = Medgyesi Pál: Orosháza-Községporta, Szűcs-tanya. Régészeti Kutatások Magyarországon 2008. – Archaeological Investigations in Hungary 2008. Budapest 2009. 257.

RégKut 2009. 241–242. = Csányi Viktor: Orosháza, Mécses-domb. Régészeti Kutatások Magyarországon 2008. – Archaeological Investigations in Hungary 2008. Budapest 2009. 241–242.

Rózsa 2000. = Rózsa Zoltán: Késő szarmata teleprészlet Orosháza északi határában. — Ein spätsarmatisches Siedlungsdetail in der nördlichen Gemarkung von Orosháza. In: Hadak útján, a népvándorláskor fiatal kutatóinak konferenciája. Szeged, 2000. 79–124.

Rózsa 2001. = Rózsa Gábor: Hódmezővásárhely halmai. Adattári dokumentáció.

Rózsa 2003. = Rózsa Zoltán: Szarmata temető Orosháza-Kiscsákó, Geiszt major lelőhelyen.
— Sarmatian burial site on a farm called Geiszt at Orosháza-Kiscsákó. BSZ 2003. 79–84.

Rózsa 2010a. = Rózsa Zoltán: Régészeti utazások a Maros hordalékkúpján. In: Oxenweg Konferencia Csorvás. Szerk.: Kasuba István. Csorvás 2010, 77–86.

Rózsa 2010b. = Rózsa Zoltán: Körzővel írt történelem, azaz nincs új a Nap alatt. Mozaikok Orosháza és vidéke múltjából 1 (2010) 5–13. Szerk.: Rózsa Zoltán. Orosháza 2010.

Rózsa Sa. = Rózsa Zoltán: A tótágas kútágas. Sajtó alatt.

Rózsa–Fejes–Lichtenstein Sa. = Rózsa Zoltán – Fejes Csaba – Lichtenstein László: Légből kapott földvárak a csanádi hát területén. Sajtó alatt.

Rózsa–T. Biró–Tugya Sa. = Rózsa Zoltán – T. Biró Katalin – Tugya Beáta: Avarkori teleprészlet Orosháza határában (Oh. 13. lelőhely). Sajtó alatt.

Szatmári 1995. = Szatmári Imre: Bizánci típusú ereklyetartó mellkeresztek Békés és Csongrád megyében. — Die Pektorales byzantischen Typs als Reliquienschreine im Komitat Békés und Csongrád. MFMÉ–StudArch 1 (1995) 219–264.

SzKJTM = Szántó Kovács János Területi Múzeum, Orosháza

SzeKM = Szentesi Koszta Múzeum

SzKMÉ = Szántó Kovács Múzeum Évkönyve, Orosháza

Verasztó 1996. = Verasztó Antal: Visszaszámlált évek, az orosházi temetők története. Orosháza, 1996.

Zalotay 1952. = Zalotay Elemér: Az orosházi múzeum régészeti katasztere. CSMK 69. (1952)

Zalotay 1953. = Zalotay Elemér: A prochorovkai temetkezési szokás nyomai az alföldi szarmatáknál. — Следы прохоровского способа погребения у сармат, проживавших на Венгерской низменности. ArchÉrt 80 (1953) 63.

NYILATKOZAT

Alulírott Liska András, örökségvédelmi szakértő (Engedély szám.: OKM 3586-3/2009; nyilvántartási szám.: OKM Sz-6/2009) ezúton nyilatkozom arról, hogy az örökségvédelmi hatástanulmányban szereplő adatok a valóságnak megfelelnek, a javasolt régészeti megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy a tanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Szarvas, 2010. december

Liska András
régész, örökségvédelmi szakértő